GEOMEDIA

LEND
VÄIKSEMA ÕHUPALLIGA

Rivo Noorkõiv
www.geomedia.ee
Tartus, 21. november 2014

Ettekande fookus

- Mis toimub Eesti regionaalses arengus?
- Millised on regionaalarengu võimalikud mõjud riigi arengule?
- Millised on aktuaalsed küsimused hariduses toimuva regionaalarengu taustal?

GEOMEDIA

Väljakutsed Eesti regionaalarengus

- Iga piirkond konkureerib inimeste pärast sarnaselt ettevõtetega nii turujõudude kui mitteturujõudude alusel (palk versus töökeskkond; palk versus elukeskkond). Milline piirkond on konkurentsivõimelisem ja miks?
- Inimesed lähevad sinna, kus hea elukeskkond – linn-maa suhte hägustumine, mitu elukohta, pealinnapiirkonna domineerimine. Mobiilsusest on saanud elu oluline osa.
- Eelisseisus on avatud võrgustikupõhises arengus osalevad regiooonid, kus inimkapitalile on madalad sisenemisbarjäärid (näit. võimalus saada elamispinda, osaleda kultuurisündmustes) ja tolerants elustiilide suhtes. Kui innovatiivne ja institutsionaalselt suutlik on Eesti ning millistes koostöövõrkudes osaleb?

GEOMEDIA

Mille põhjalt valikuid tehakse?

- Koha reputatsioon ja eristumine identitedilt
- Kriitiline mass atraktiivseid tööandjaid
- Koha ligipääsetavus- füüsiline ja digitaalne
- Elamispindade atraktiivsus, kodu valik erinevate elustiilide viljelemiseks
- Turvaline, tervislik ja loodussõbralik keskkond
- Avalike teenuste kõrge kvaliteet
- Rikkalik kultuurivalik ja mitmekesine sotsiaalelu
- Inspireerv ja avatud sotsiaalne suhtluskeskkond
- Koha arengule kaasarääkimine, osalus ja kaasatus arendustegevuses
- Personaalsed kontaktid, nn X-faktor

GEOMEDIA

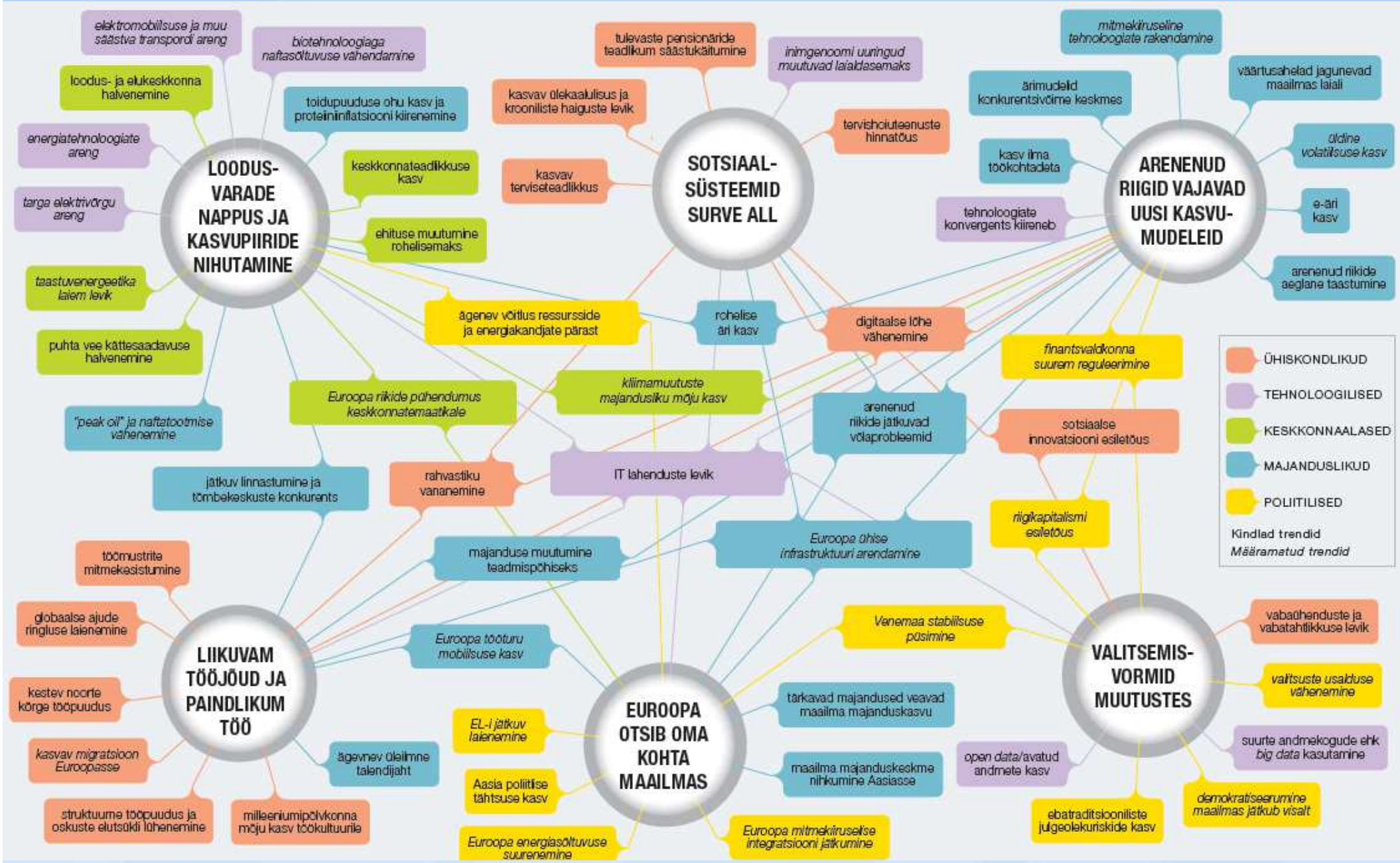

Allikas: Väliskeskkond 2020

GEOMEDIA

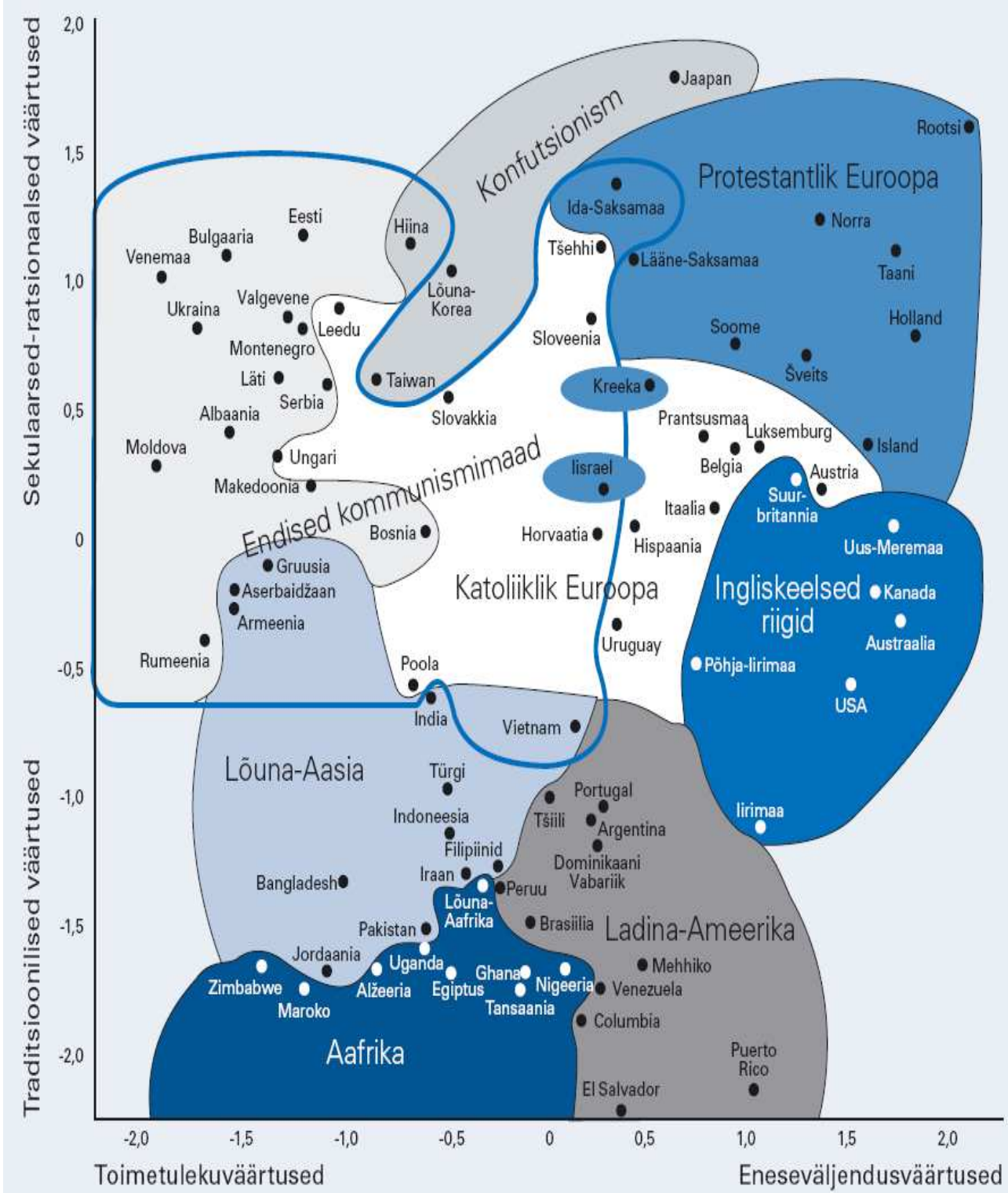

Allikas: Inglehart, Welzel 2005: 64

Inglehart-Welzeli maailma väärtuste kaart

Eesti elanike väärtusi iseloomustab suur ratsionaalsus ja toimetulekuväärtuste olulisus

-Eesti elanikkond on tänu paranenud majanduslikule olukorrale selgelt liikumas toimetulekuväärtustelt eneseväljenduslike väärtuste suunas

-Suureneb nende inimeste arv, kelle jaoks majandusliku ja füüsilise kindlustunde väärtused ei ole esikohal,oluliseks muutuvad subjektiivne heaolu, eneseväljendamise võimalused ja elukvaliteet.

GEOMEDIA

Rahvaarv

- **Eestis elab püsivalt 1 294 455 inimest (2011.a. loendus)**
- **Muutus eelmise loendusega 75 597 inimest ehk 5,5 %**

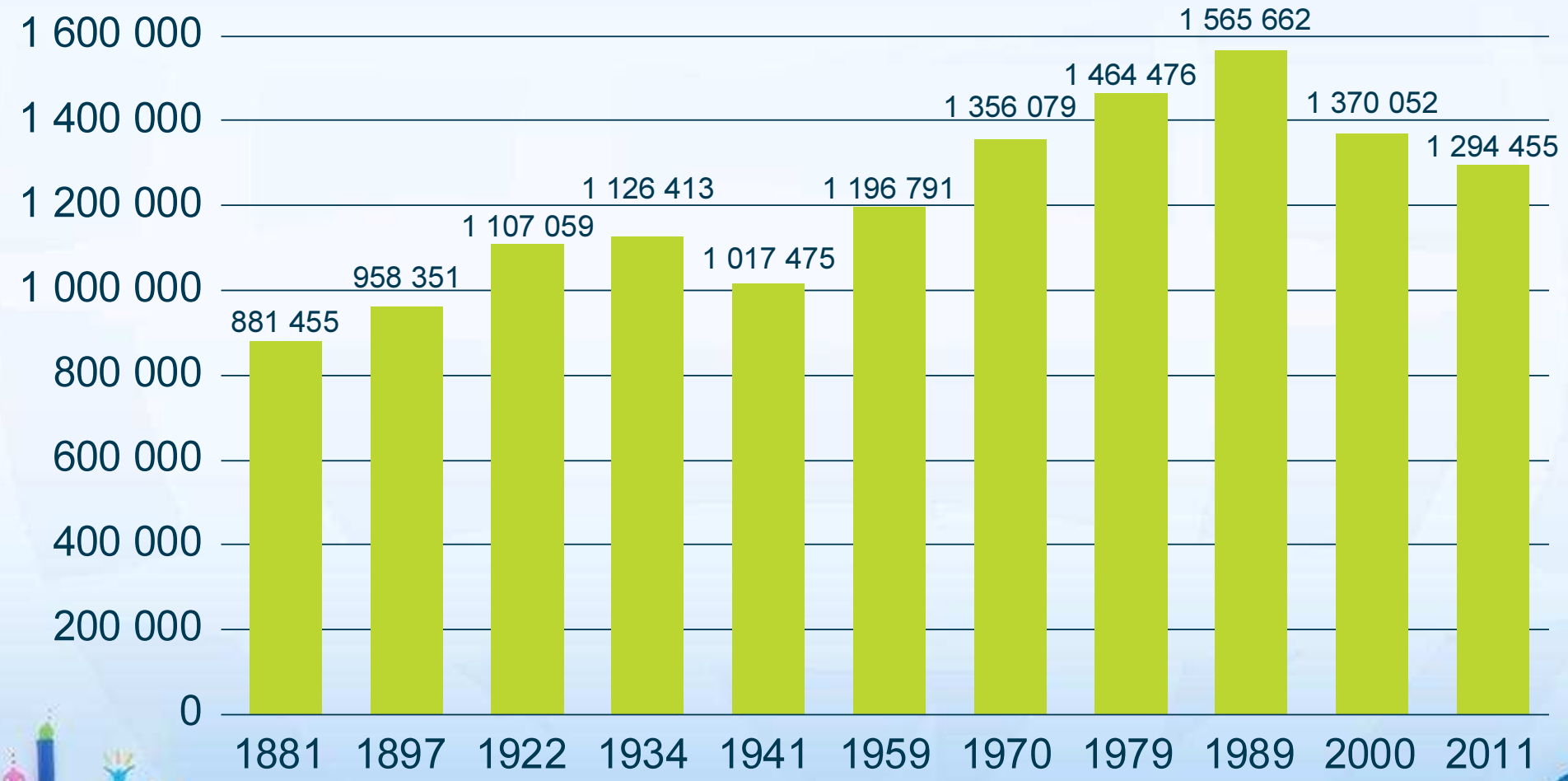

Allikas: Statistikaamet

GEOMEDIA

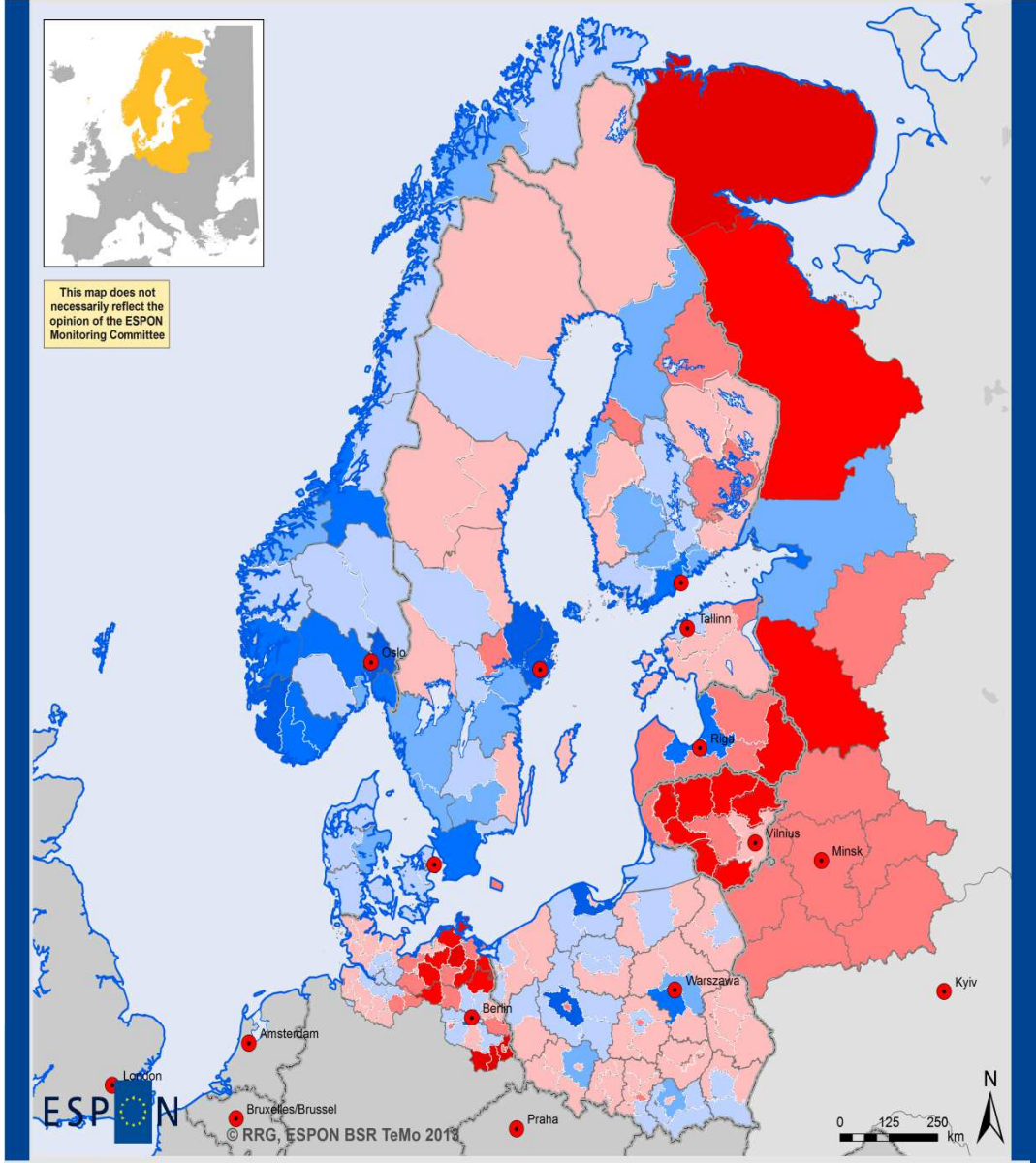

EUROPEAN UNION
Part-financed by the European Regional Development Fund
INVESTING IN YOUR FUTURE

Regional level: NUTS-3, oblasts (BY, RU)
Source: Eurostat Regio Database, 2013
© EuroGeographics Association for administrative boundaries

Total population change 2005-2011 in % per year on average

decrease		*increase*		
-3,0 - -1,5		0,0 - 0,5		Data n.a.
-1,5 - -1,0		0,5 - 1,0		
-1,0 - -0,5		1,0 - 1,5		
-0,5 - 0,0		1,5 - 2,0		
		2,0 < ...		

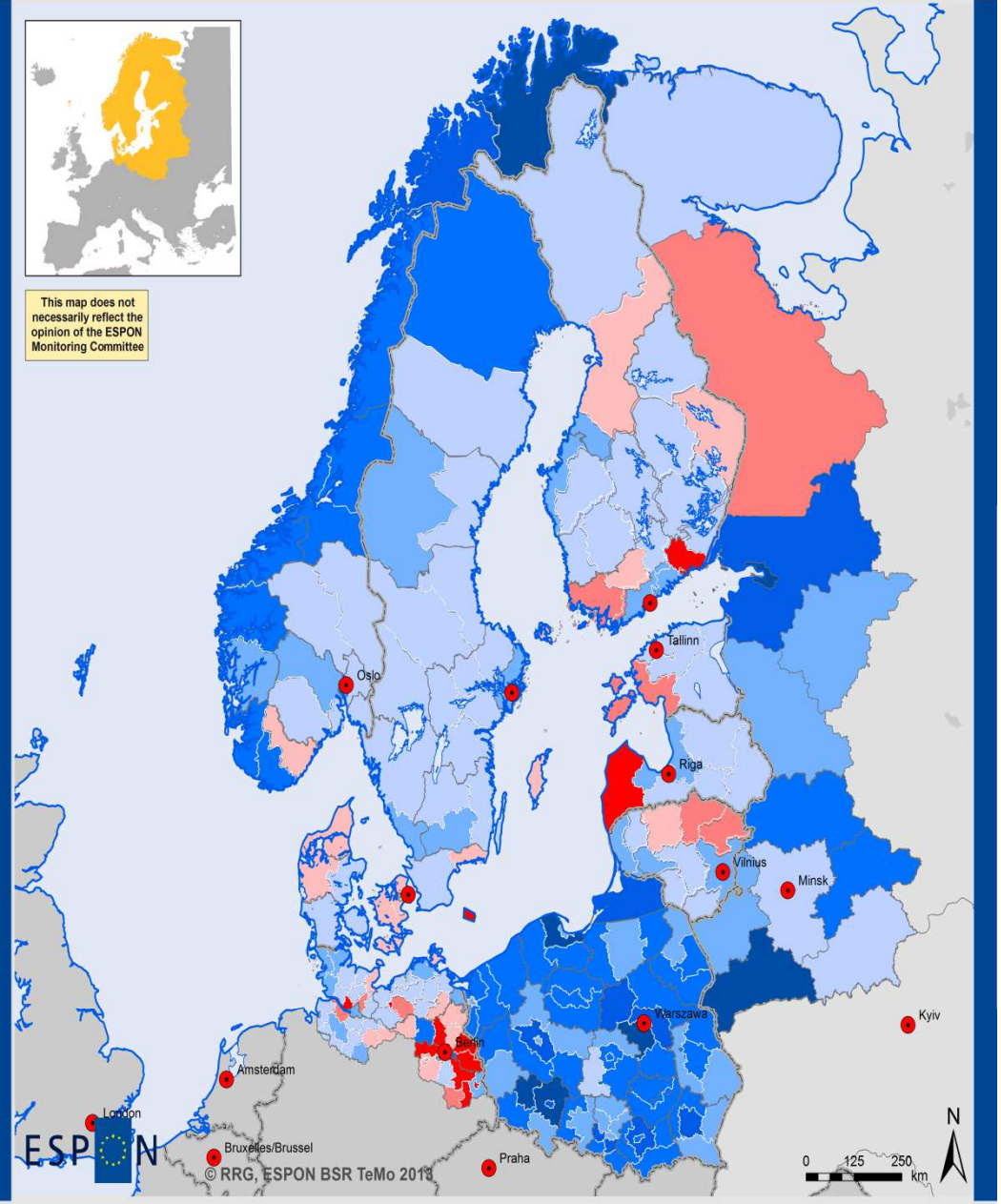

EUROPEAN UNION
Part-financed by the European Regional Development Fund
INVESTING IN YOUR FUTURE

Regional level: NUTS-3, oblasts (BY, RU)
Source: Eurostat Regio Database, 2013
© EuroGeographics Association for administrative boundaries

Real GDP Change 2005-2010 Annual average in %

-4 - -2	2 - 4	Data n.a.	
-2 - -1	4 - 6		
-1 - 0	6 - 8		
0 - 2	8 - 10		

Belarus, Norway and Brandenburg: 2008-2010
Real economic growth rate estimated by applying a national level GDP deflator (EU/EFTA: Eurostat, BY & RUS: World Bank) on GDP in current prices in euros, whereupon GDP in fixed 2005 prices is obtained.

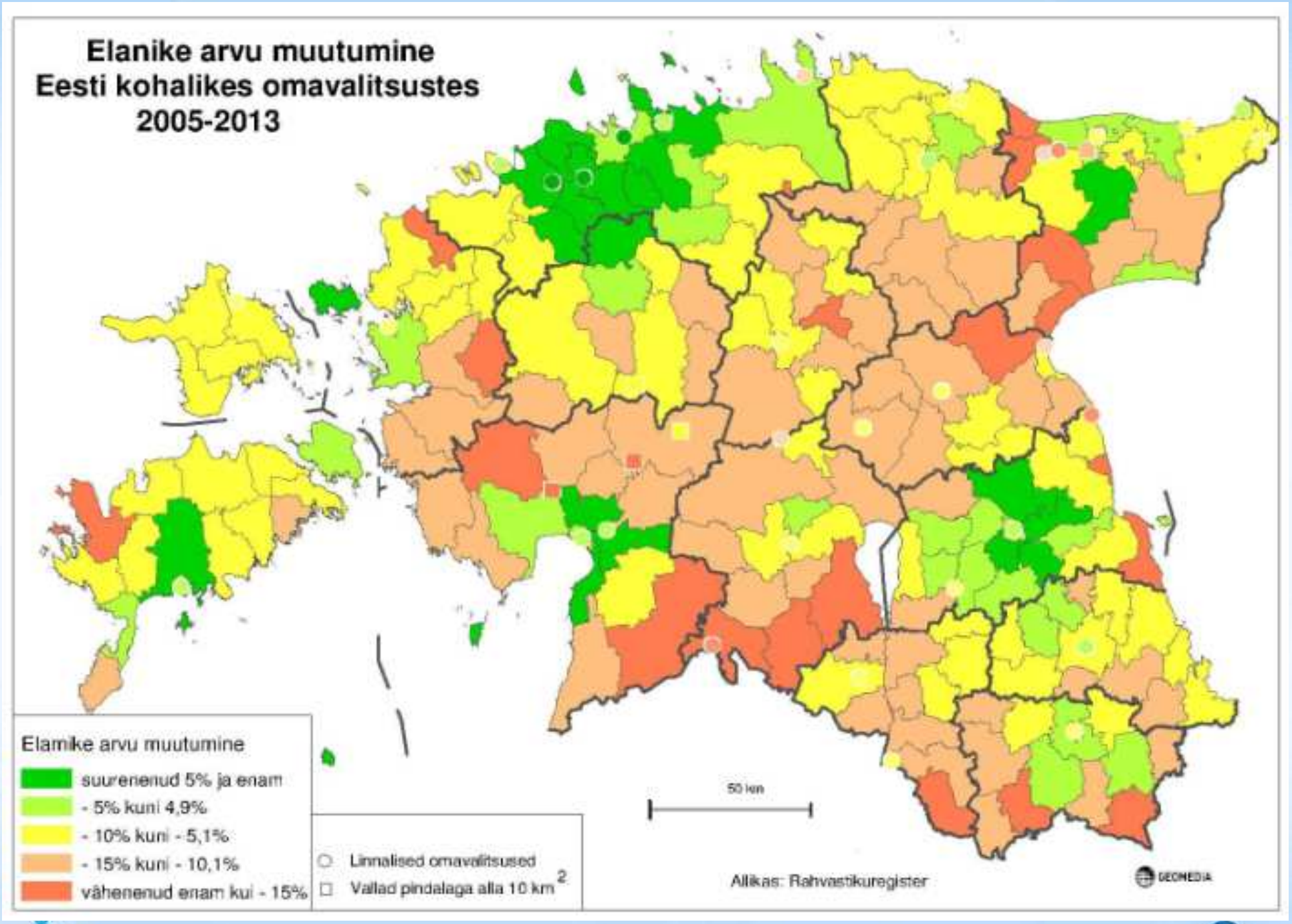
Elanike arvu muutumine
Eesti kohalikes omavalitsustes
2005-2013
Elamike arvu muutumine
suurenenud 5% ja enam
- 5% kuni 4,9%
- 10% kuni - 5,1%
- 15% kuni - 10,1%
vähenenud enam kui - 15%
Linnalised omavalitsused
Vallad pindalaga alla 10 km2
50 km
Allikas: Rahvastikuregister
GEOMEDIA

GEOMEDIA

Rahvaarvu muutus rahvastikuprognoosi kohaselt 2012–2040

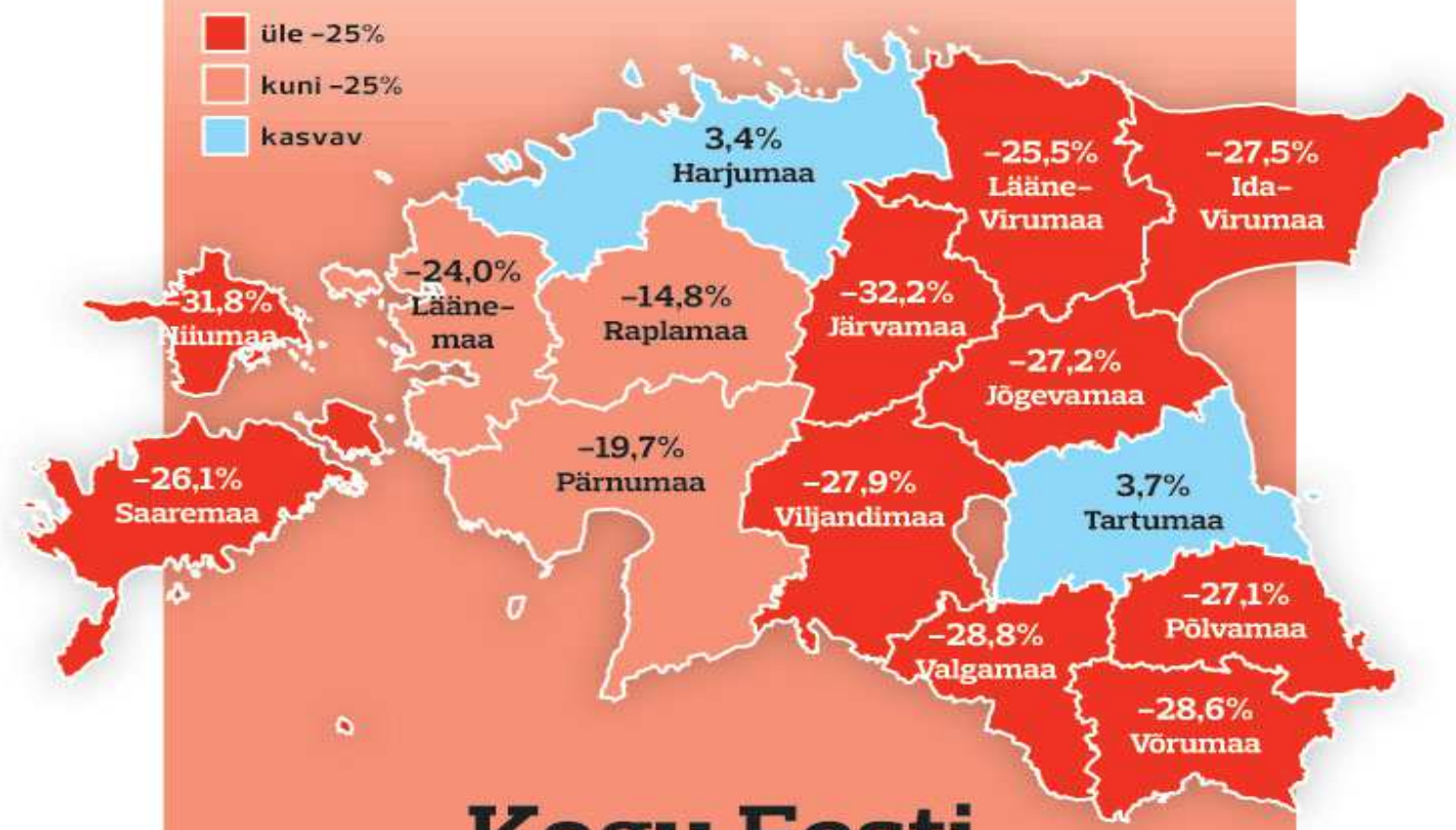

Allikas: statistikaamet

Kogu Eesti

–9,9%

GEOMEDIA

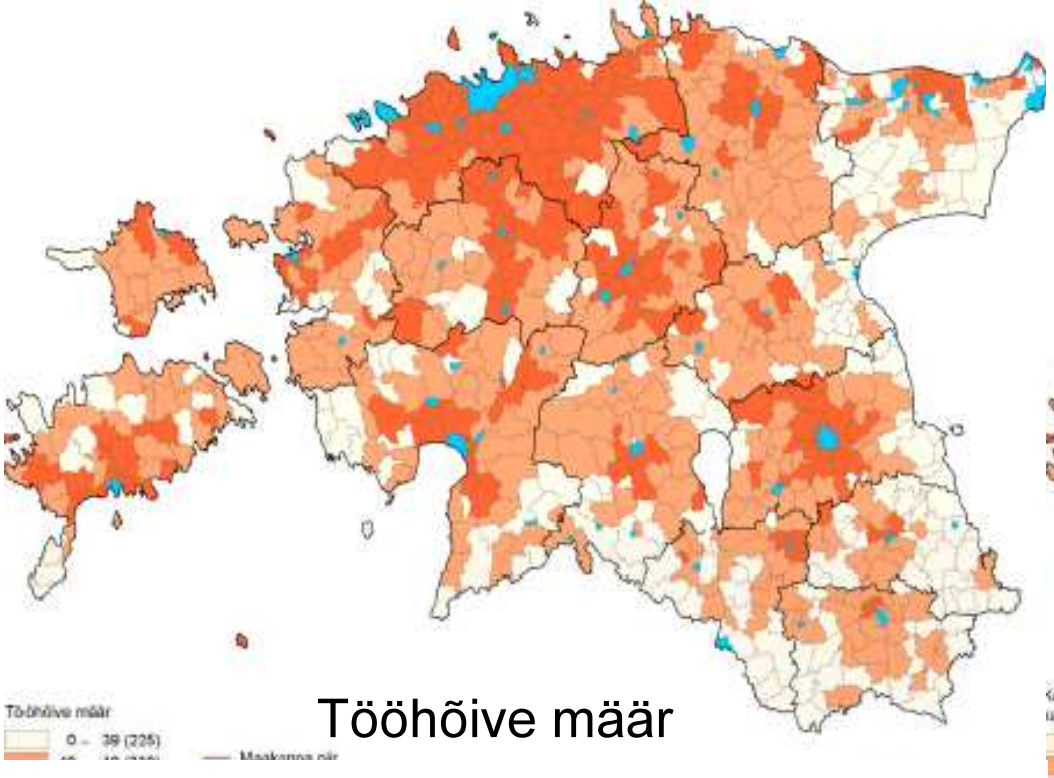

Tööhõive määr

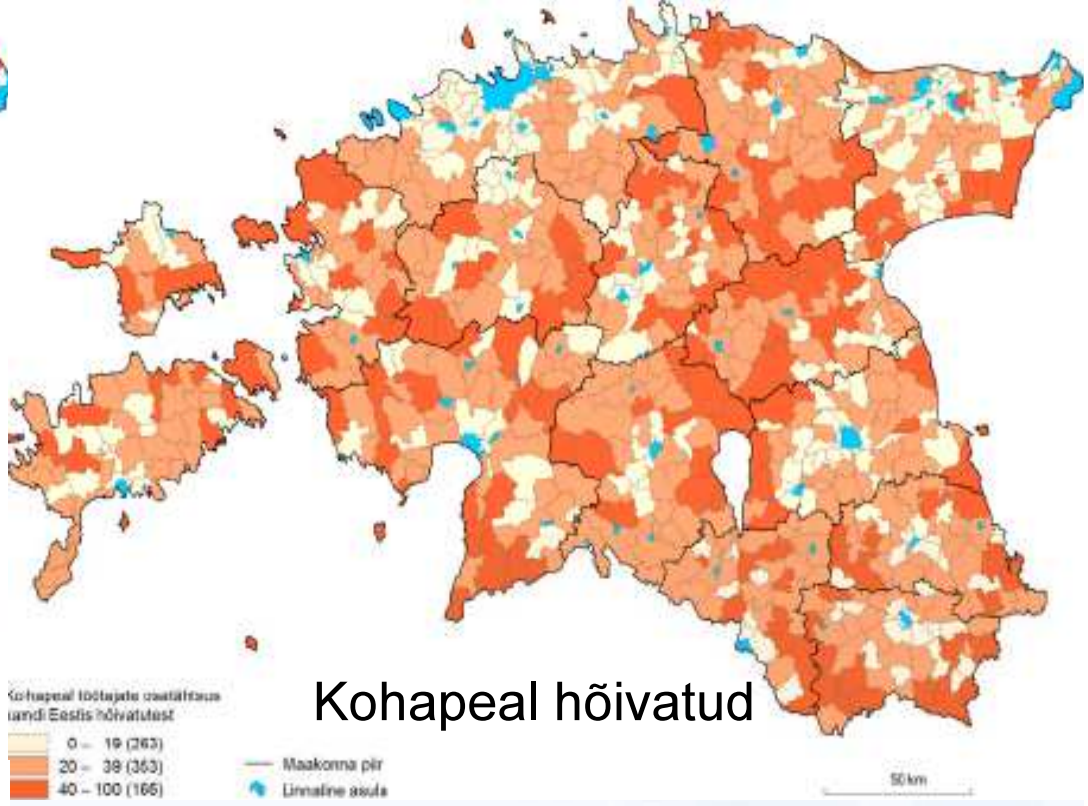

Kohapeal hõivatud

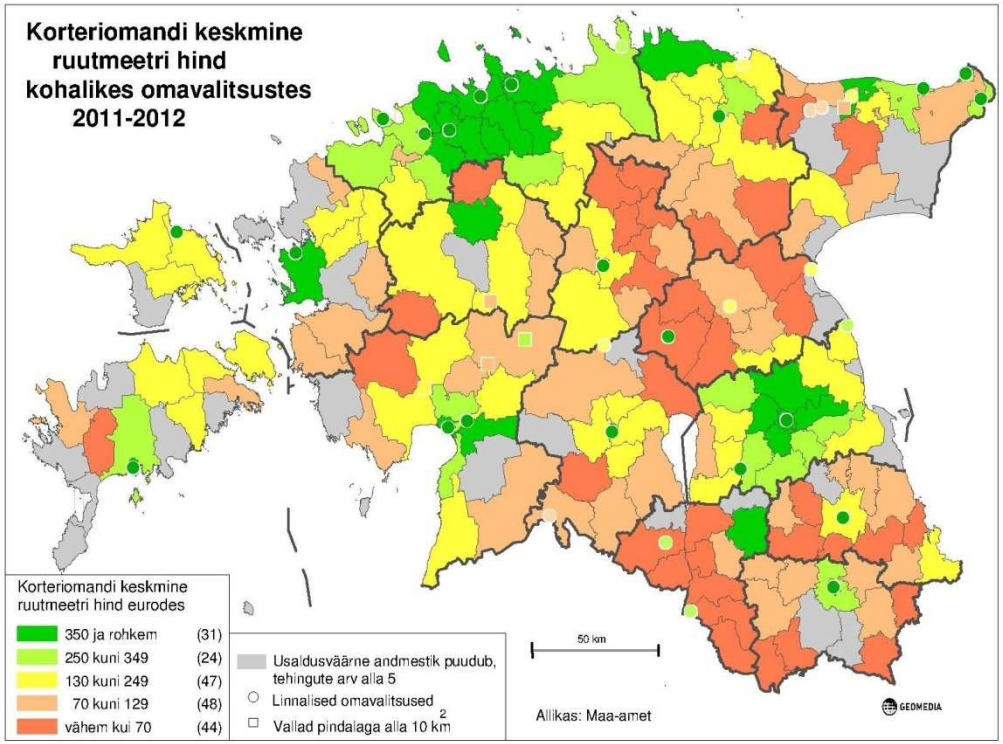

Tööl välismaal

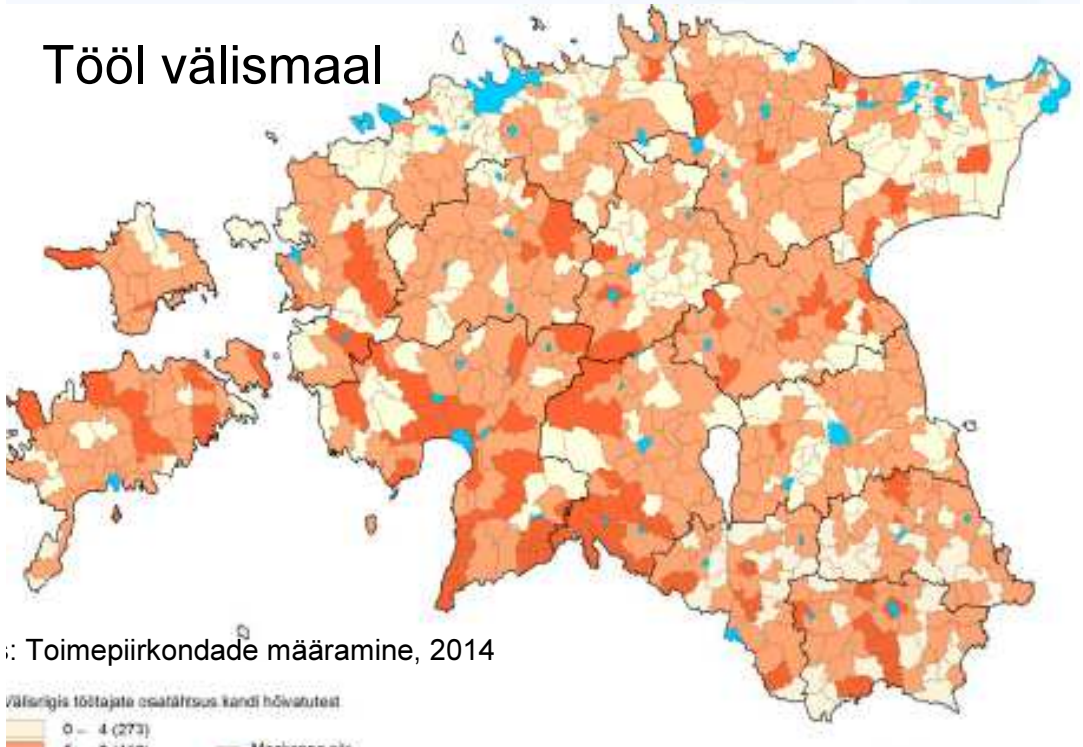

: Toimepiirkondade määramine, 2014

Pealinna-regiooni osatähtsus riigi SKPs

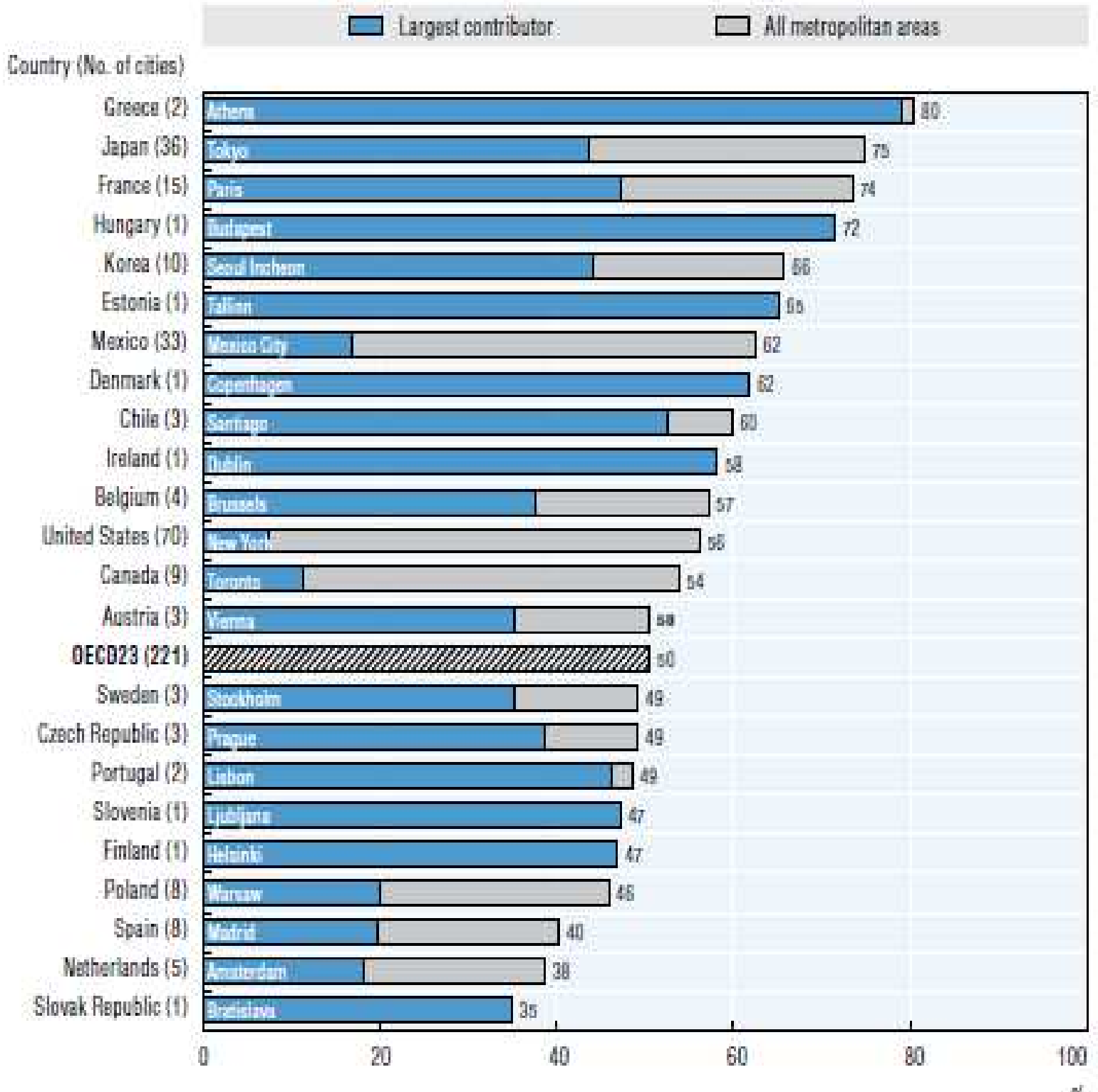

Source: OECD (2013), OECD Regions at a Glance 2013, OECD Publishing, Paris, http://dx.doi.org/10.1787/reg_glance-2013-en.

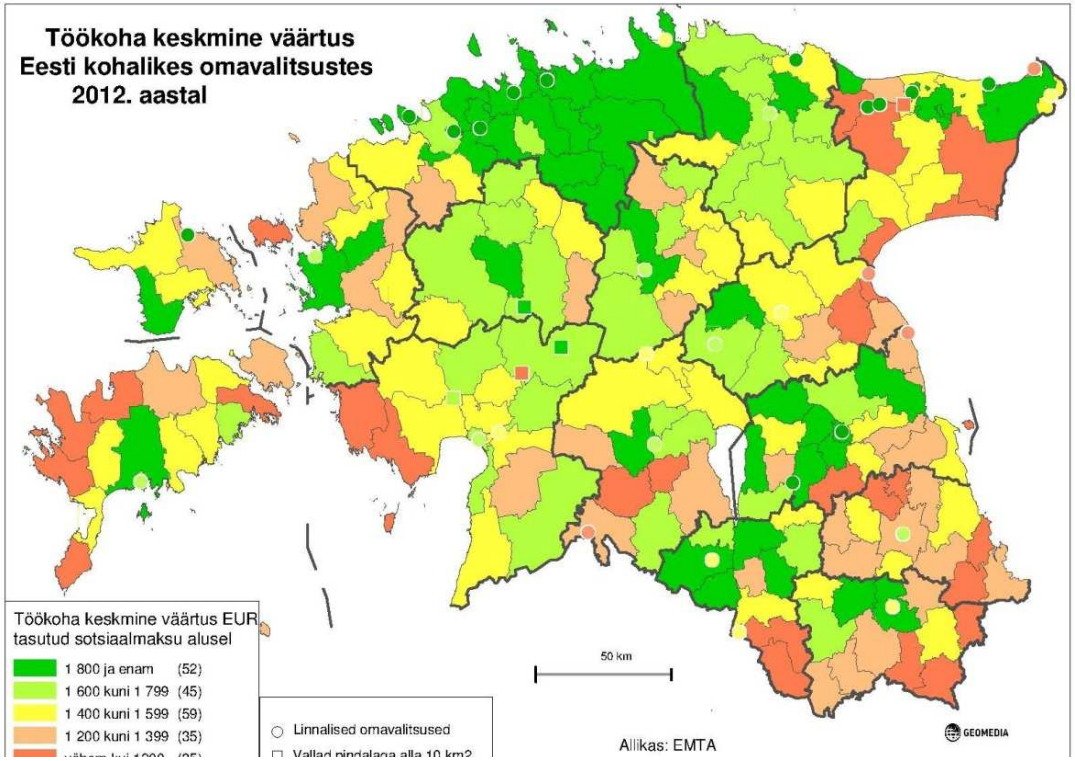
Töökoha keskmine väärtus
Eesti kohalikes omavalitsustes
2012. aastal
Töökoha keskmine väärtus EUR
tasutud sotsiaalmaksu alusel
1 800 ja enam (52)
1 600 kuni 1 799 (45)
1 400 kuni 1 599 (59)
1 200 kuni 1 399 (35)
Linnalised omavalitsused
Vallad pindalaga alla 10 km2
50 km
Allikas: EMTA
GEOMEDIA

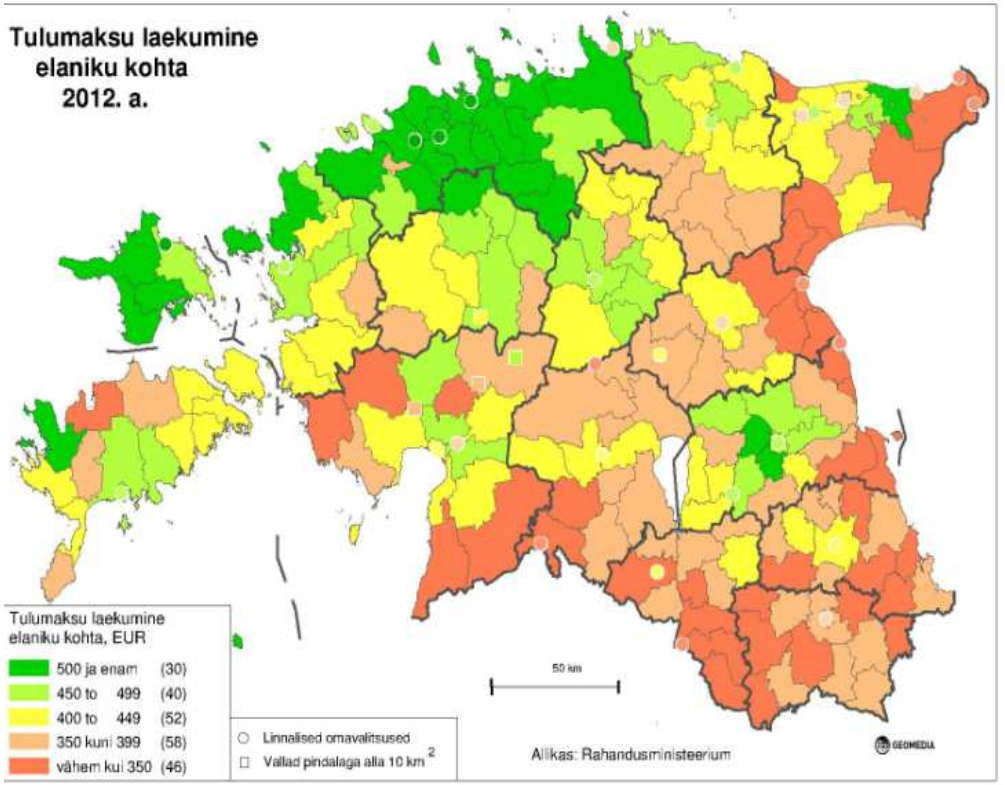
Tulumaksu laekumine
elaniku kohta
2012. a.
Tulumaksu laekumine
elaniku kohta, EUR
500 ja enam (30)
450 to 499 (40)
400 to 449 (52)
350 kuni 399 (58)
vähem kui 350 (46)
Linnalised omavalitsused
Vallad pindalaga alla 10 km 2
50 km
Allikas: Rahandusministeerium
GEOMEDIA

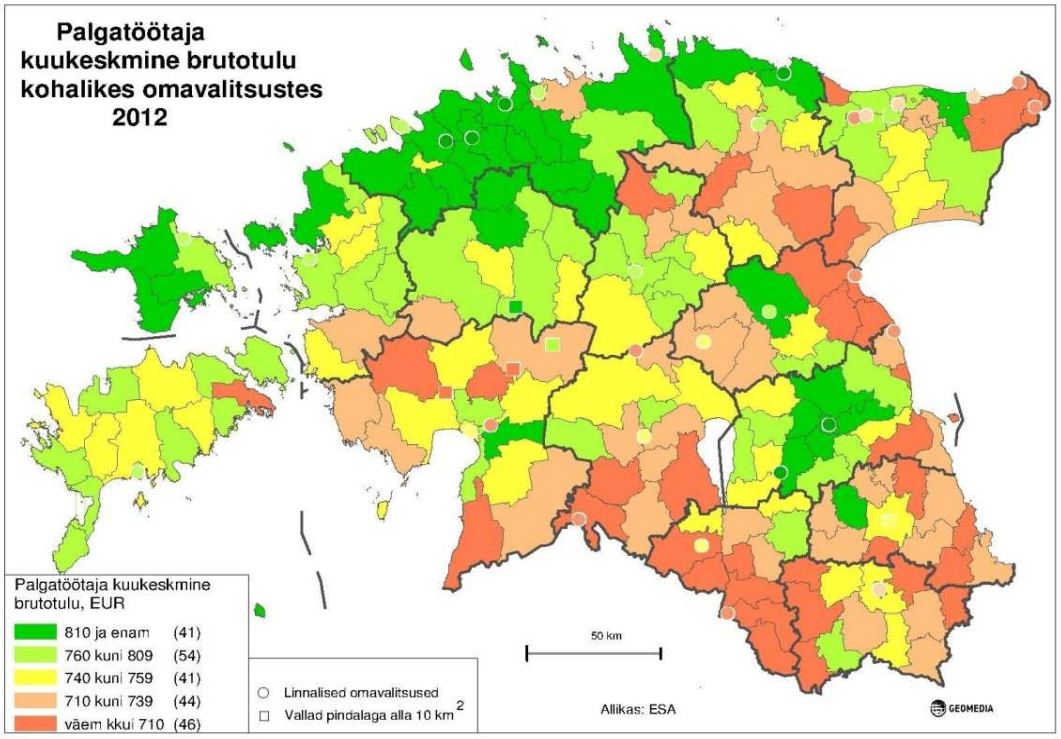
Palgatöötaja
kuukeskmine brutotulu
kohalikes omavalitsustes
2012
Palgatöötaja kuukeskmine
brutotulu, EUR
810 ja enam (41)
760 kuni 809 (54)
740 kuni 759 (41)
710 kuni 739 (44)
väem kkui 710 (46)
Linnalised omavalitsused
Vallad pindalaga alla 10 km 2
50 km
Allikas: ESA
GEOMEDIA

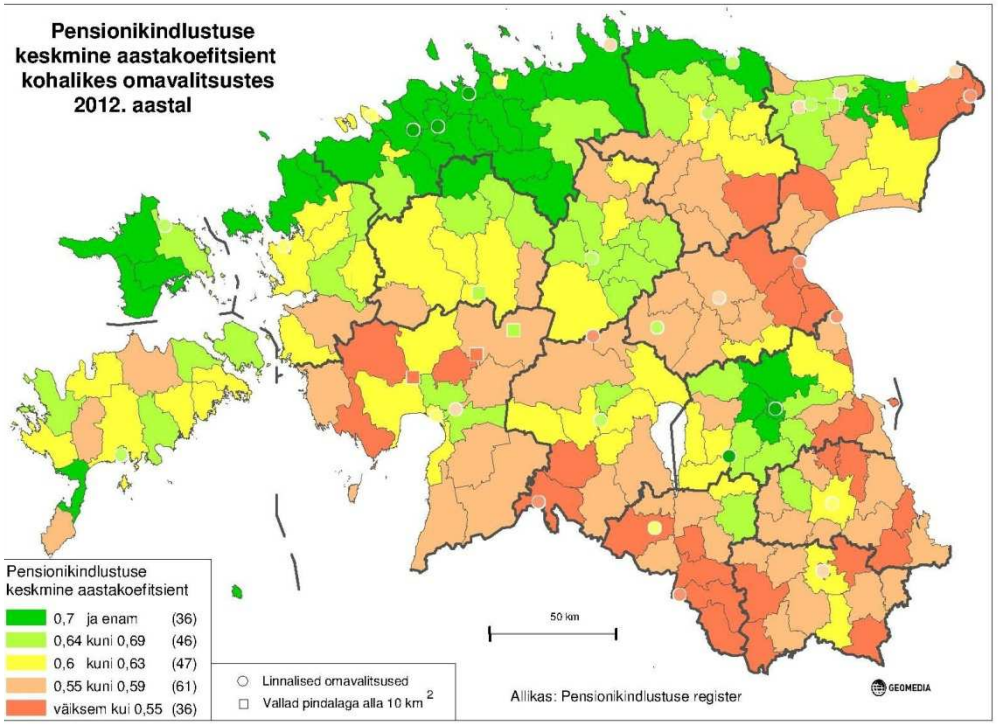
Pensionikindlustuse
keskmine aastakoefitsient
kohalikes omavalitsustes
2012. aastal
Pensionikindlustuse
keskmine aastakoefitsient
0,7 ja enam (36)
0,64 kuni 0,69 (46)
0,6 kuni 0,63 (47)
0,55 kuni 0,59 (61)
väiksem kui 0,55 (36)
Linnalised omavalitsused
Vallad pindalaga alla 10 km 2
50 km
Allikas: Pensionikindlustuse register
GEOMEDIA

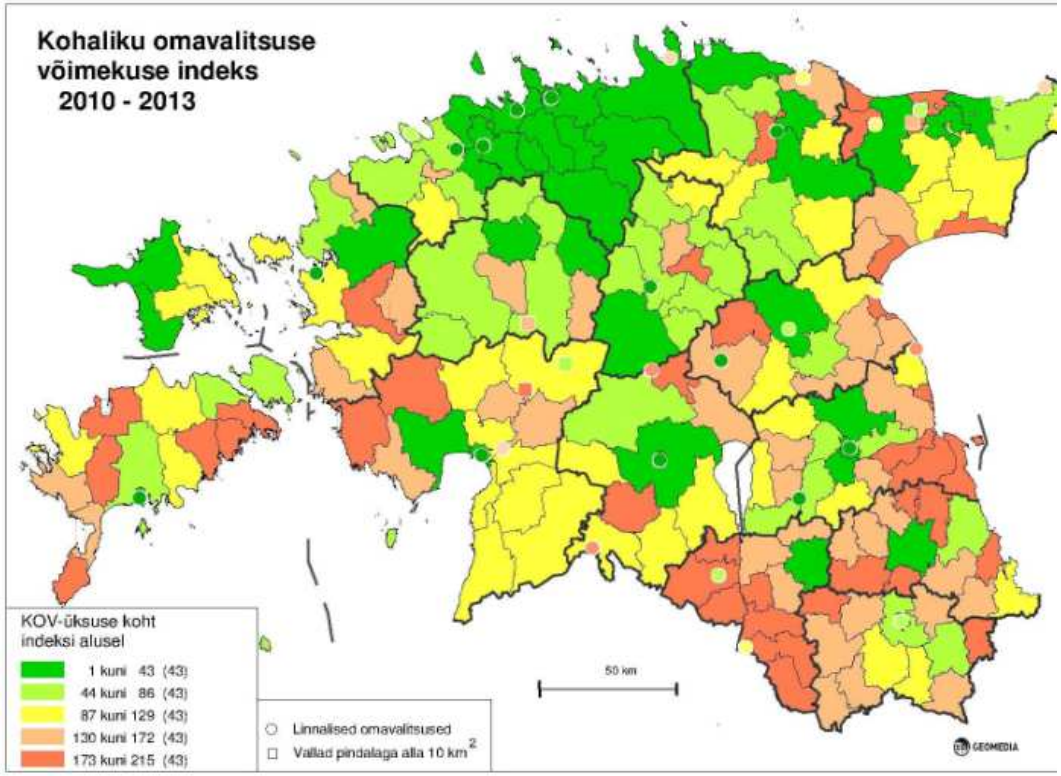
Kohaliku omavalitsuse
võimekuse indeks
2010 - 2013
KOV-üksuse koht
indeksi alusel
1 kuni 43 (43)
44 kuni 86 (43)
87 kuni 129 (43)
130 kuni 172 (43)
173 kuni 215 (43)
Linnalised omavalitsused
Vallad pindalaga alla 10 km²
50 km
GEOMEDIA

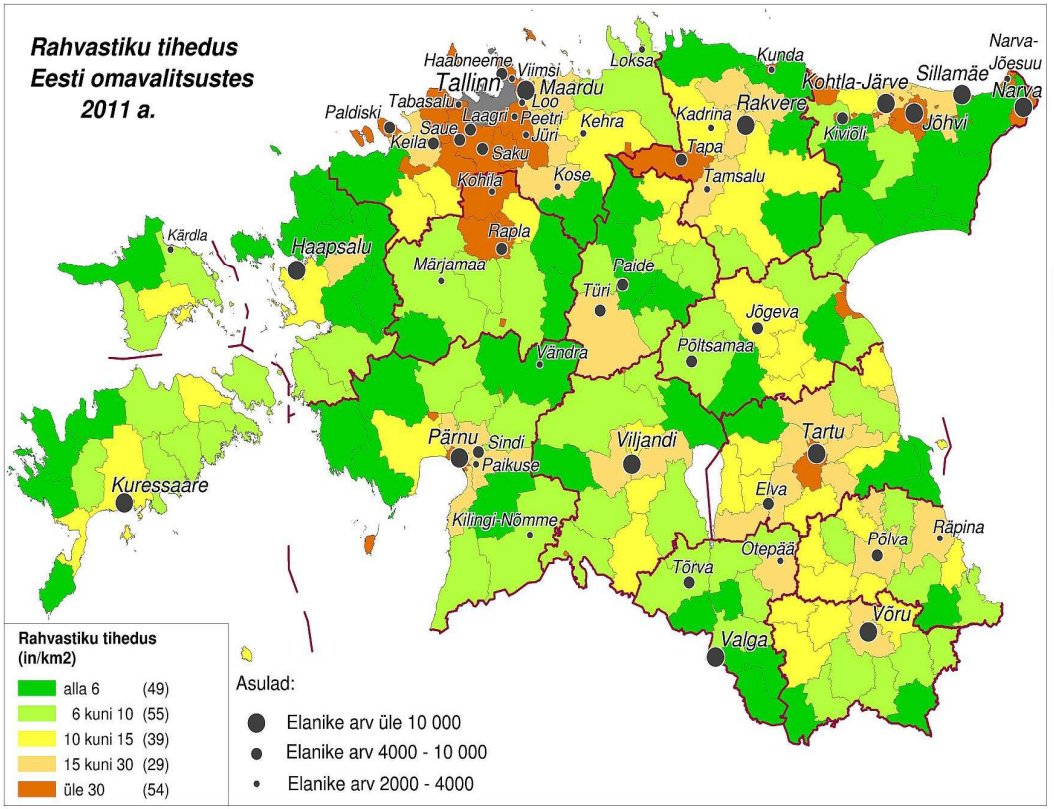
Rahvastiku tihedus
Eesti omavalitsustes
2011 a.
Tallinn
Haabneeme
Viimsi
Maardu
Loksa
Kunda
Narva-Jõesuu
Sillamäe
Narva
Kohtla-Järve
Rakvere
Jõhvi
Kiviõli
Paldiski
Tabasalu
Laagri
Loo
Peetri
Jüri
Kehra
Kadrina
Saue
Keila
Saku
Tapa
Kohila
Kose
Tamsalu
Kärdla
Haapsalu
Rapla
Märjamaa
Paide
Türi
Jõgeva
Põltsamaa
Vändra
Pärnu
Sindi
Paikuse
Viljandi
Tartu
Kuressaare
Elva
Kilingi-Nõmme
Räpina
Põlva
Otepää
Tõrva
Võru
Valga
Rahvastiku tihedus
(in/km2)
alla 6 (49)
6 kuni 10 (55)
10 kuni 15 (39)
15 kuni 30 (29)
üle 30 (54)
Asulad:
Elanike arv üle 10 000
Elanike arv 4000 - 10 000
Elanike arv 2000 - 4000

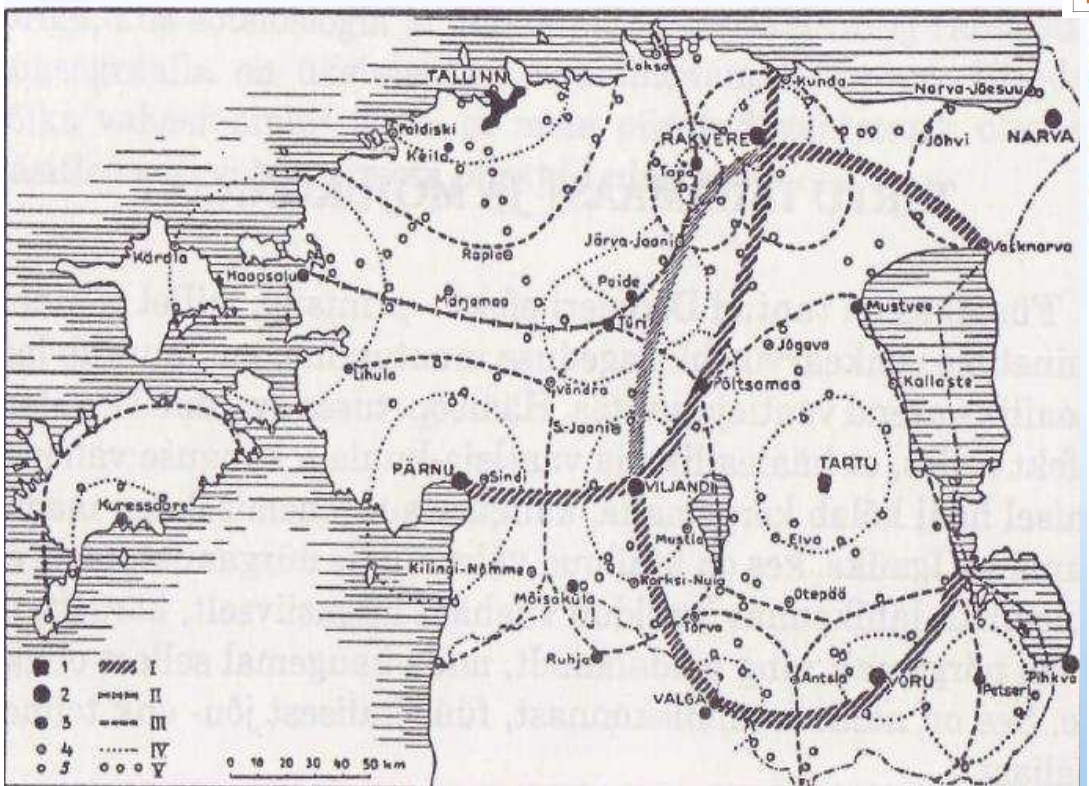
TALLINN
Loksa
Kunda
Narva-Jõesuu
Paldiski
Keila
RAKVERE
Jõhvi
NARVA
Tapa
Järva-Jaani
Rapla
Vaivara
Kärdla
Haapsalu
Märjamaa
Paide
Türi
Mustvee
Jõgeva
Lihula
Vändra
Põltsamaa
Kallaste
S-Jaani
PÄRNU
Sindi
VILJANDI
TARTU
Kuressaare
Mustla
E-Elva
Kilingi-Nõmme
Mõisaküla
Korksi-Nuia
Otepää
Tõrva
Ruhja
Antsla
VÕRU
Pihkva
Petseri
VALGA
1
2
5
4
3
I
II
III
IV
V
0 10 20 30 40 50 km

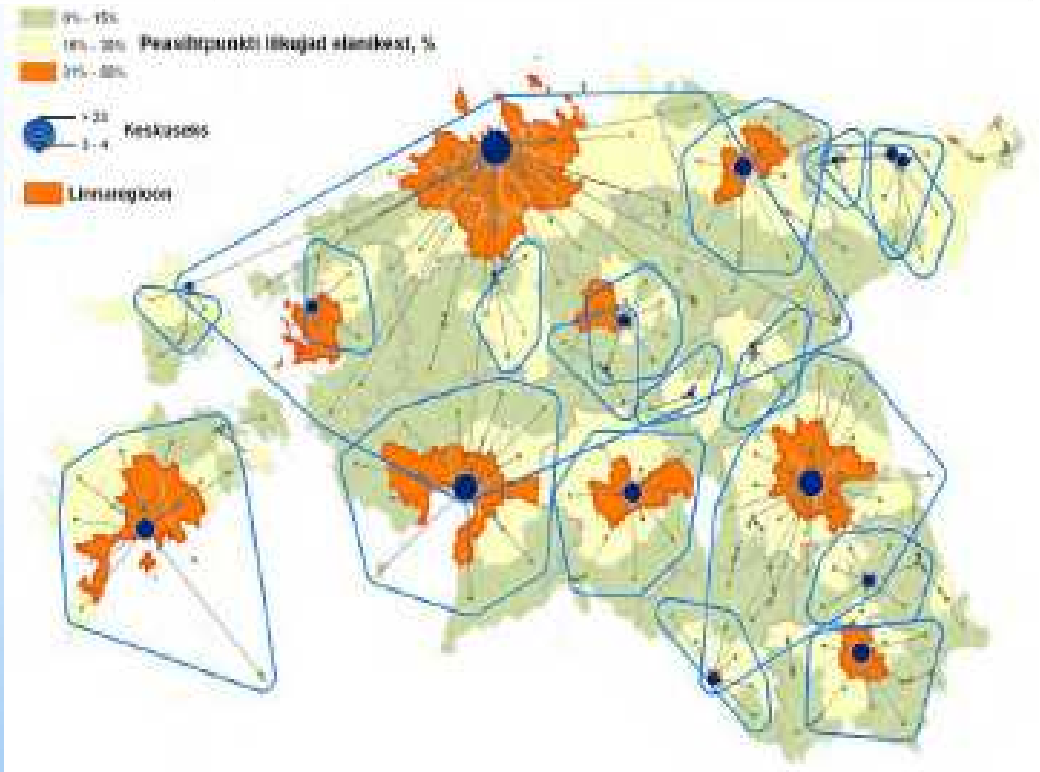
Peasihtpunkti ületajad elanikest, %
Keskuses
Linnaregioon

Ruumikorraldus arendustegevuseks

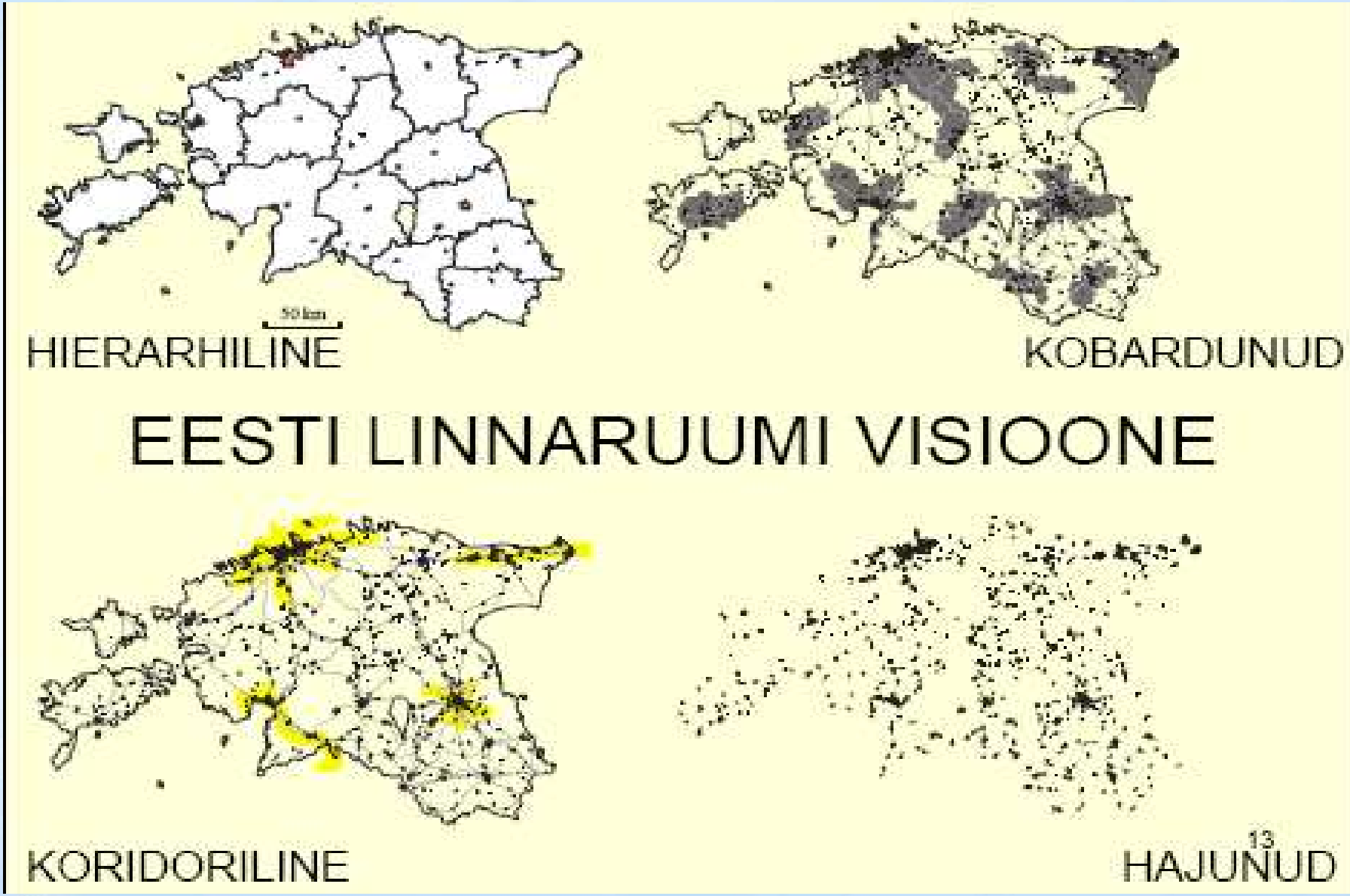

Allikas: Jussi S Jauhiainen

Hajalinnastu (Eesti 2030+)

Eesti on sidusa ruumistruktuuriga, mitmekesise elukeskkonnaga ja välismaailmaga hästi ühendatud riik. Hajalinnastunud ruum seob tervikuks kompaktsed linnad, eeslinnad ja traditsioonilised külad, väärtustades kõiki neid elamisviise võrdselt ühepalju. Hajalinnastunud ruumi inimsõbralikkuse ja majandusliku konkurentsivõime tagavad eeskätt looduslähedane keskkond ja hästi sidustatud asulate võrgustik.

Peamine arengueesmärk on tagada elamisvõimalused Eesti igas asustatud paigas. Selleks on vajalikud kvaliteetne elukeskkond, head ja mugavad liikumisvõimalused ning varustatus oluliste võrkudega.

GEOMEDIA

Valikud ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel

- Kas riigi juhtimise tsentraliseerimine või detsentraliseerimine?
- Kas riigi juhtimises kohaliku omavalitsuse ülesannete suurendamine või vähendamine?
- Kas riigi juhtimises omavalitsusliku põhimõtte tugevdamine või nõrgendamine?

GEOMEDIA

KESKVALITSUS

Õigusloome, kohtud
Majanduskeskkond
Pere- ja rahvastikupoliitika
Haridus
Tööturg ja sotsiaaalne turvalisus
Rahvatervis
Energeetika
Transport
Infoühiskond
Siseturvalisus
Kultuur
Sport
Eesti keel
Lõimumine
Keskkonnahoid
Maaelu ja regionaalareng
Välispoliitika
Riigikaitse ja julgeolekupoliitika
Riigivalitsemine ja kodanikuühiskond

MAAVALITSUS

- Maakonna terviklik ja tasakaalustatud areng
- KOV üksikaktide järelvalve
- Haridus- ja sotsiaalvaldkonna järelvalve
- Maakondlik ühistransport

KOHALIK OMAVALITSUS

- Alus-, põhi- ja gümnaasiumiharidus
- Noorsootöö
- Sotsiaalabi ja -teenused
- Eakate hoolekanne
- Elamu- ja kommunaalmajandus
- Veevarustus ja kanalisatsioon
- Jäätmehooldus
- Ühistransport
- Heakord, teede ja tänavate korrashoid
- Avalike teenuste osutamise infrastruktuur
- Ruumiline planeerimine

GEOMEDIA

Avalikud kulud versus detsentraliseerimine

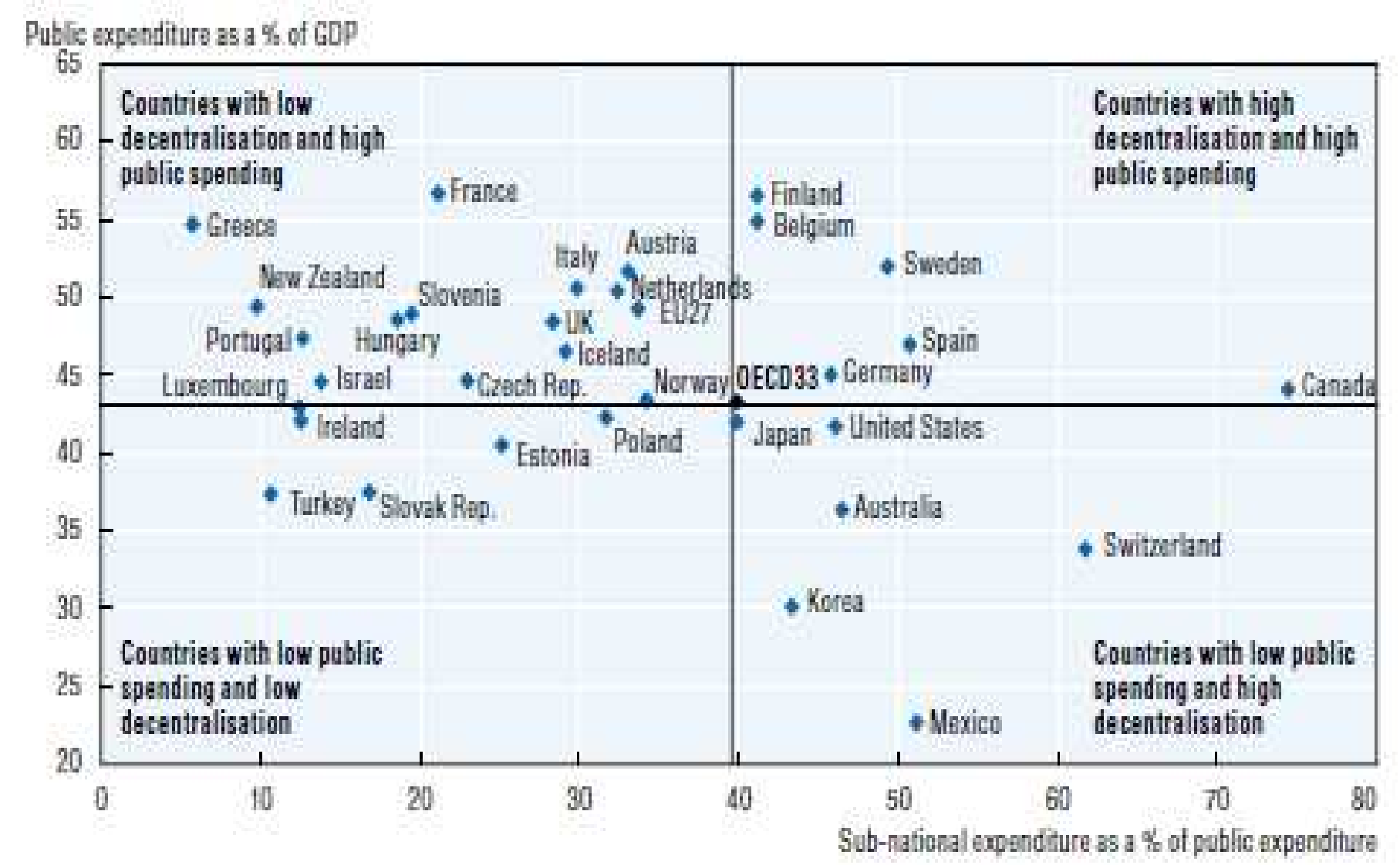

Source: Based on data from OECD (2013), "Sub-national governments in OECD countries: Key data" (brochure), OECD, Paris, www.oecd.org/regional/regional-policy.

GEOMEDIA

Kohaliku omavalitsuse osakaal avaliku sektori investeeringutes, 2012

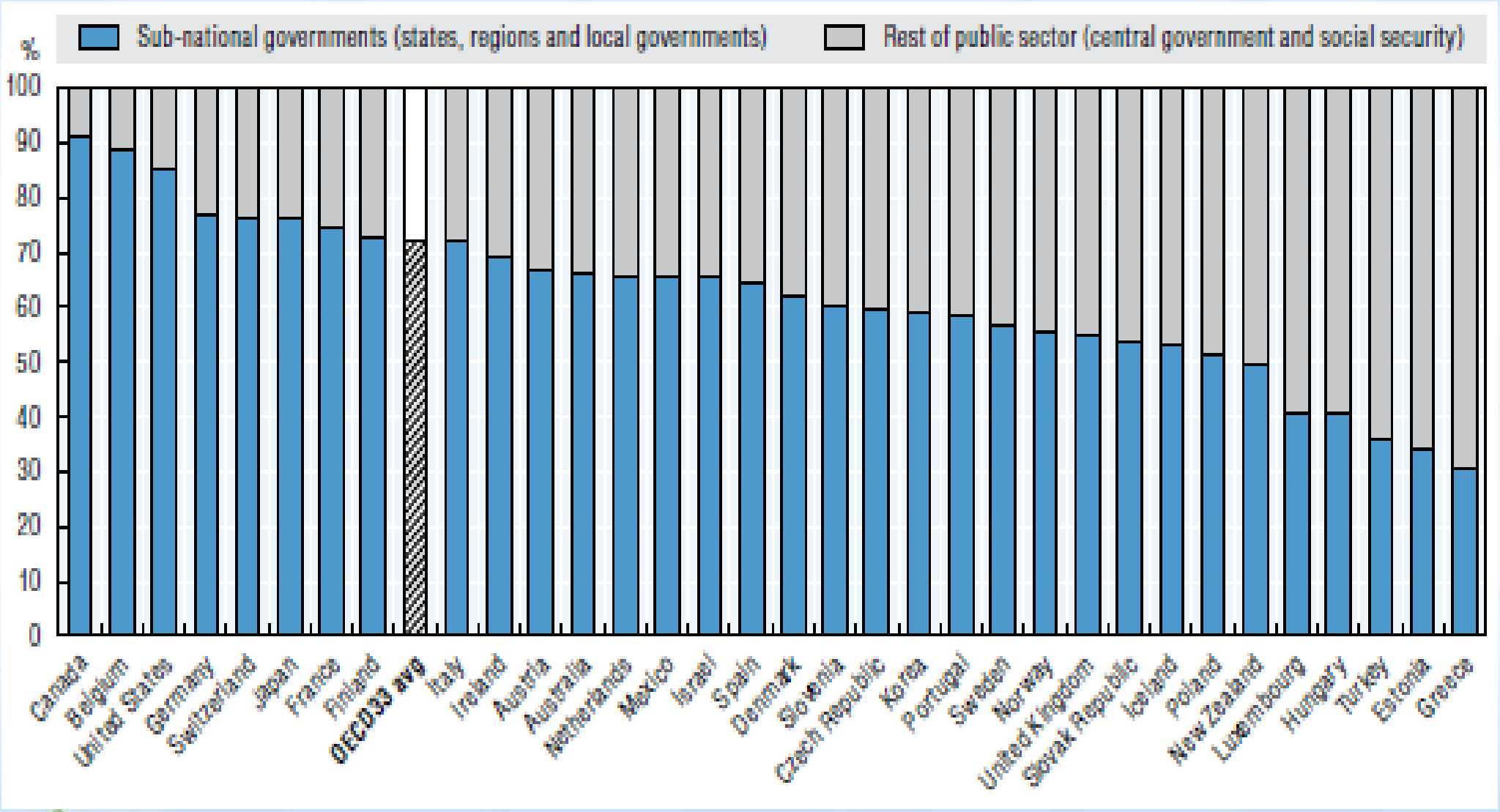

Source: OECD (2013), "Sub-national governments in OECD countries: Key data" (brochure), OECD, Paris, www.oecd.org/regional/regional-policy based on data from OECD (2014), OECD National Accounts Statistics (database), http://dx.doi.org/10.1787/na-data-en (accessed 20 July 2012).

GEOMEDIA

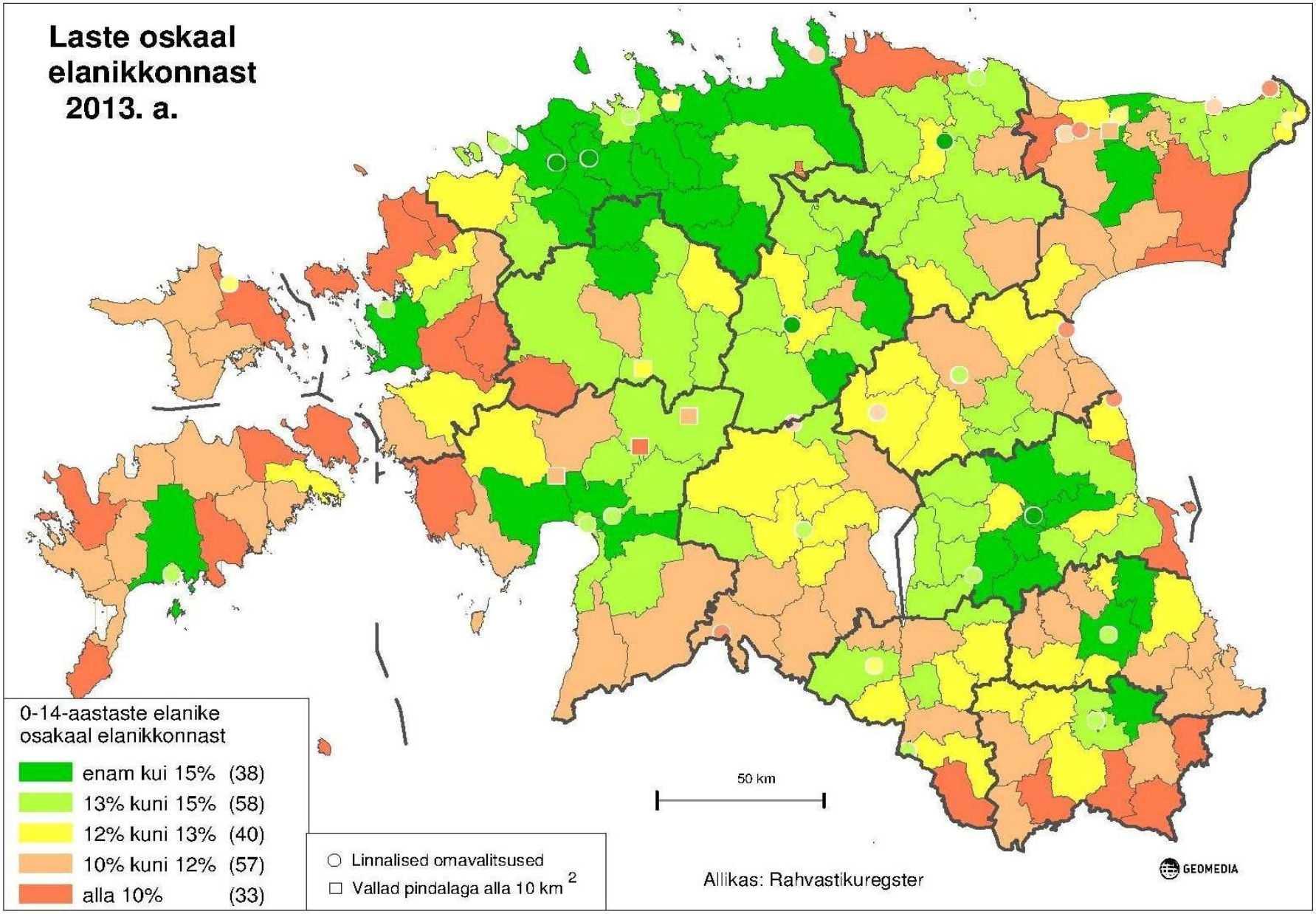
Laste oskaal elanikkonnast 2013. a.
0-14-aastaste elanike osakaal elanikkonnast
enam kui 15% (38)
13% kuni 15% (58)
12% kuni 13% (40)
10% kuni 12% (57)
alla 10% (33)
Linnalised omavalitsused
Vallad pindalaga alla 10 km 2
50 km
Allikas: Rahvastikuregster
GEOMEDIA

GEOMEDIA

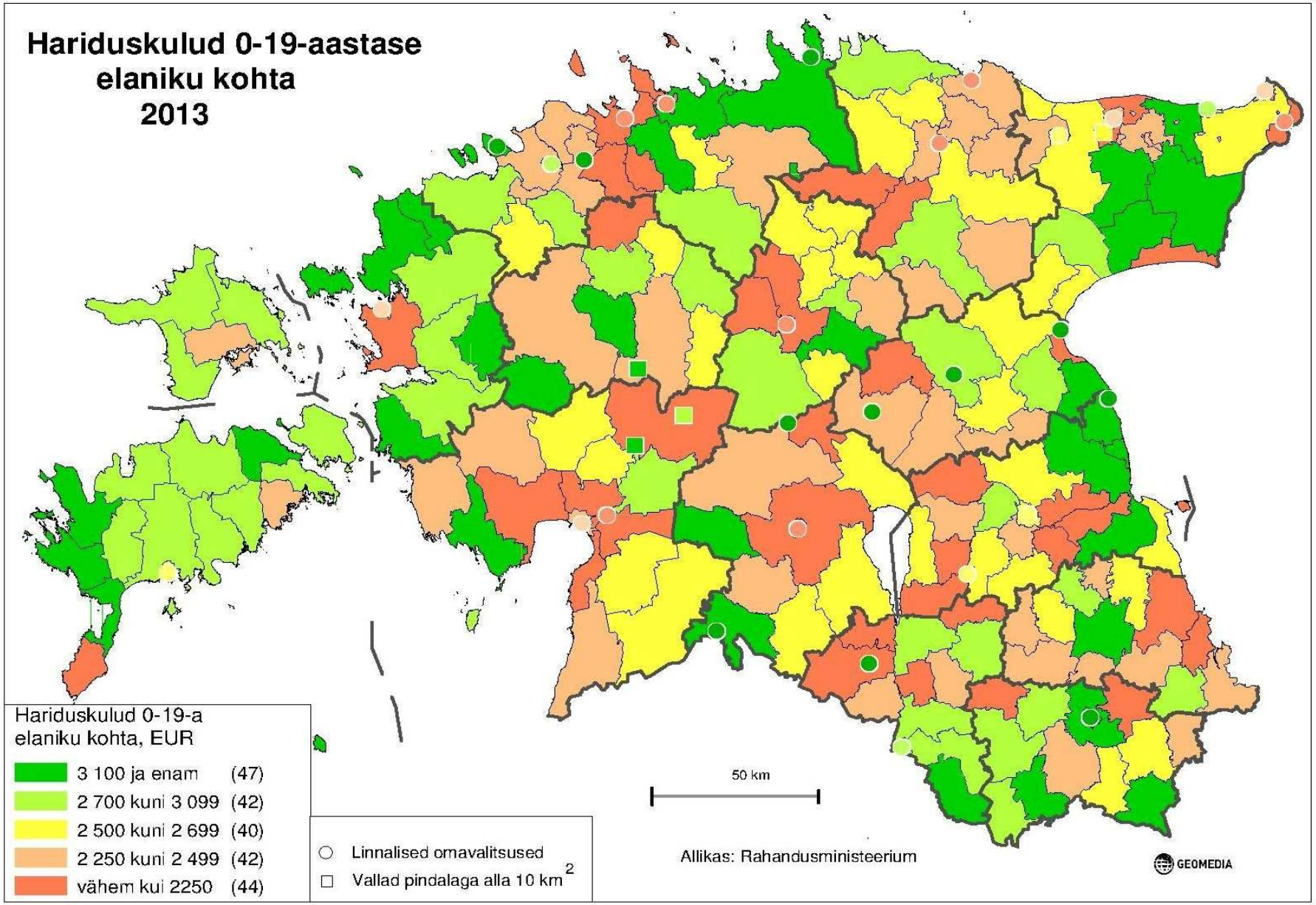
Hariduskulud 0-19-aastase elaniku kohta 2013
Hariduskulud 0-19-a elaniku kohta, EUR
3 100 ja enam (47)
2 700 kuni 3 099 (42)
2 500 kuni 2 699 (40)
2 250 kuni 2 499 (42)
vähem kui 2250 (44)
Linnalised omavalitsused
Vallad pindalaga alla 10 km2
50 km
Allikas: Rahandusministeerium
GEOMEDIA

GEOMEDIA

Kohalikud omavalitsused elanike arvu järgi

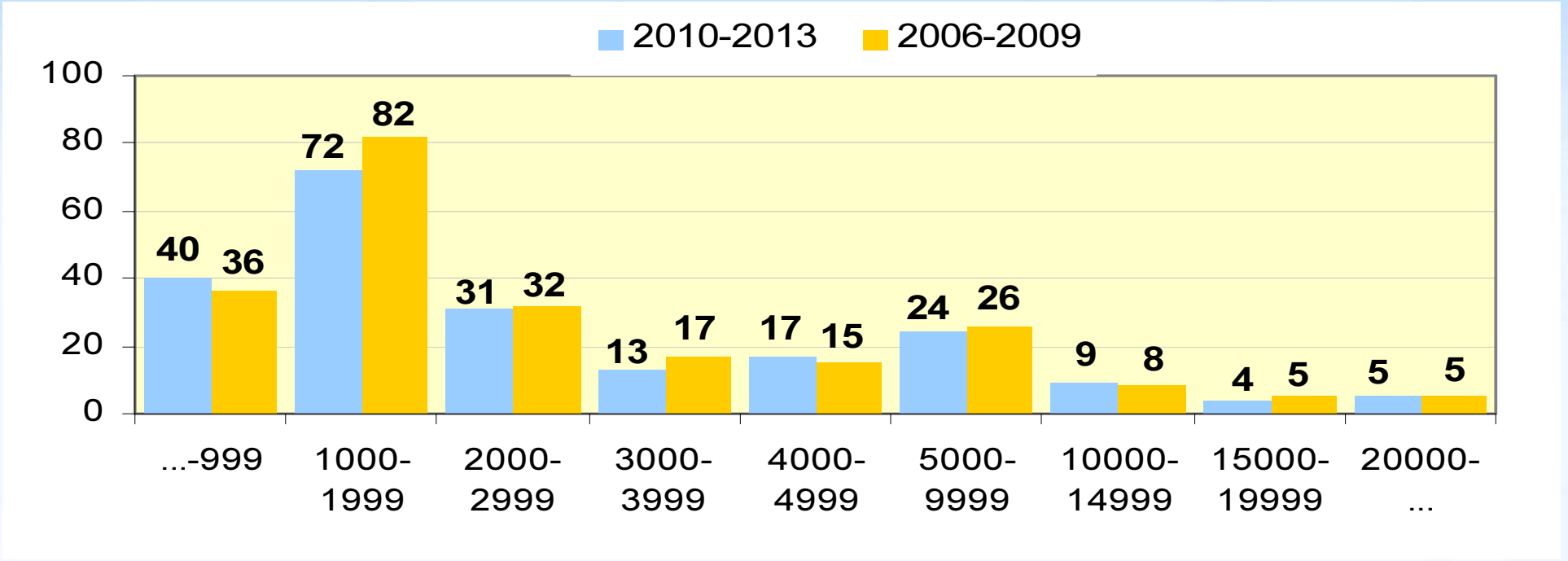

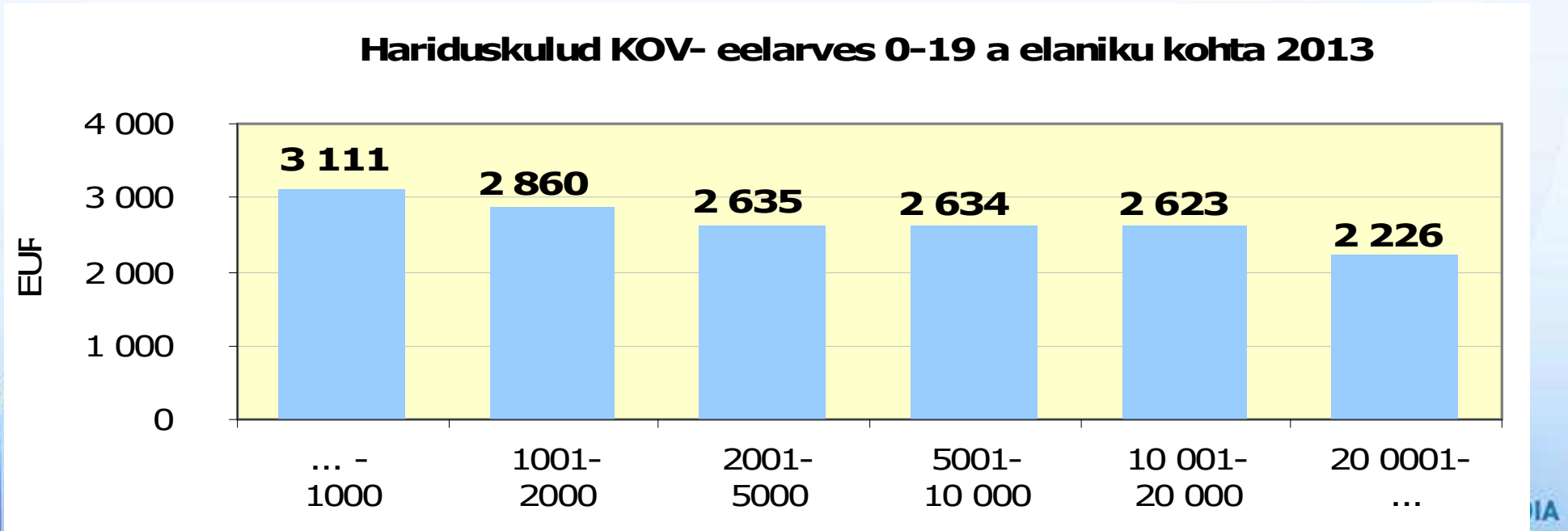

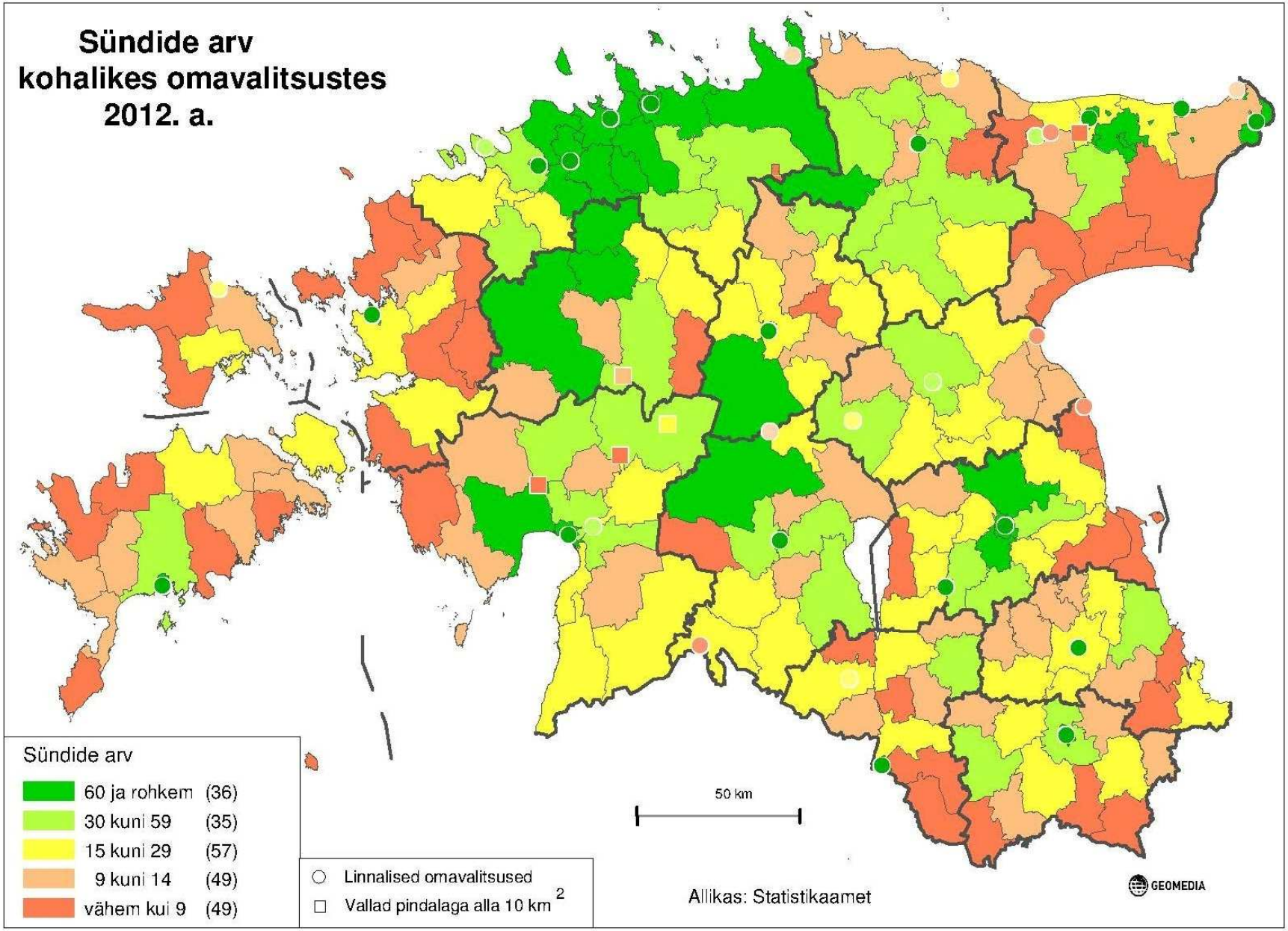
Sündide arv
kohalikes omavalitsustes
2012. a.
Sündide arv
60 ja rohkem (36)
30 kuni 59 (35)
15 kuni 29 (57)
9 kuni 14 (49)
vähem kui 9 (49)
Linnalised omavalitsused
Vallad pindalaga alla 10 km 2
50 km
Allikas: Statistikaamet
GEOMEDIA

GEOMEDIA

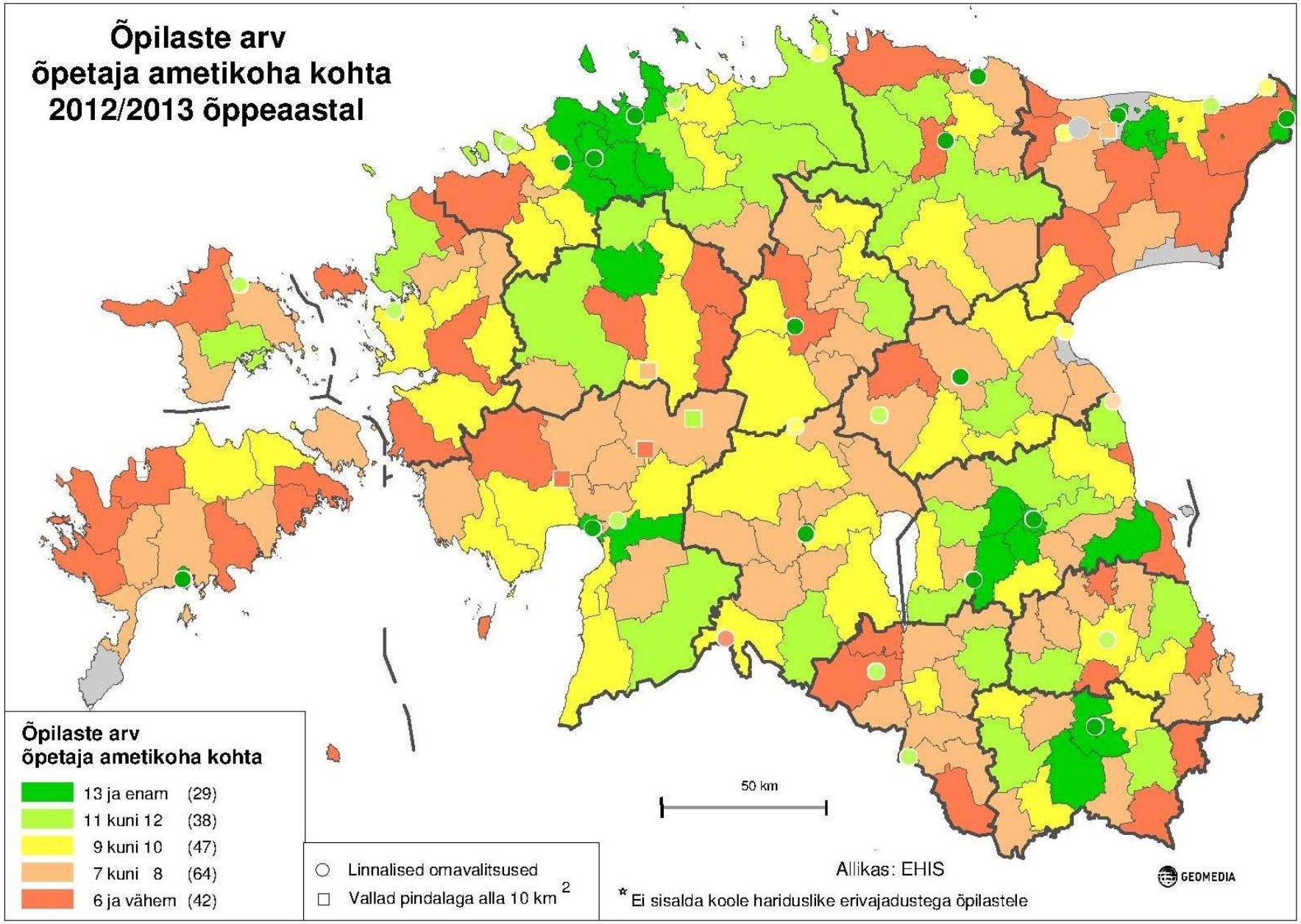
Õpilaste arv
õpetaja ametikoha kohta
2012/2013 õppeaastal
Õpilaste arv
õpetaja ametikoha kohta
13 ja enam (29)
11 kuni 12 (38)
9 kuni 10 (47)
7 kuni 8 (64)
6 ja vähem (42)
Linnalised omavalitsused
Vallad pindalaga alla 10 km 2
50 km
Allikas: EHIS
GEOMEDIA
* Ei sisalda koole hariduslike erivajadustega õpilastele

GEOMEDIA

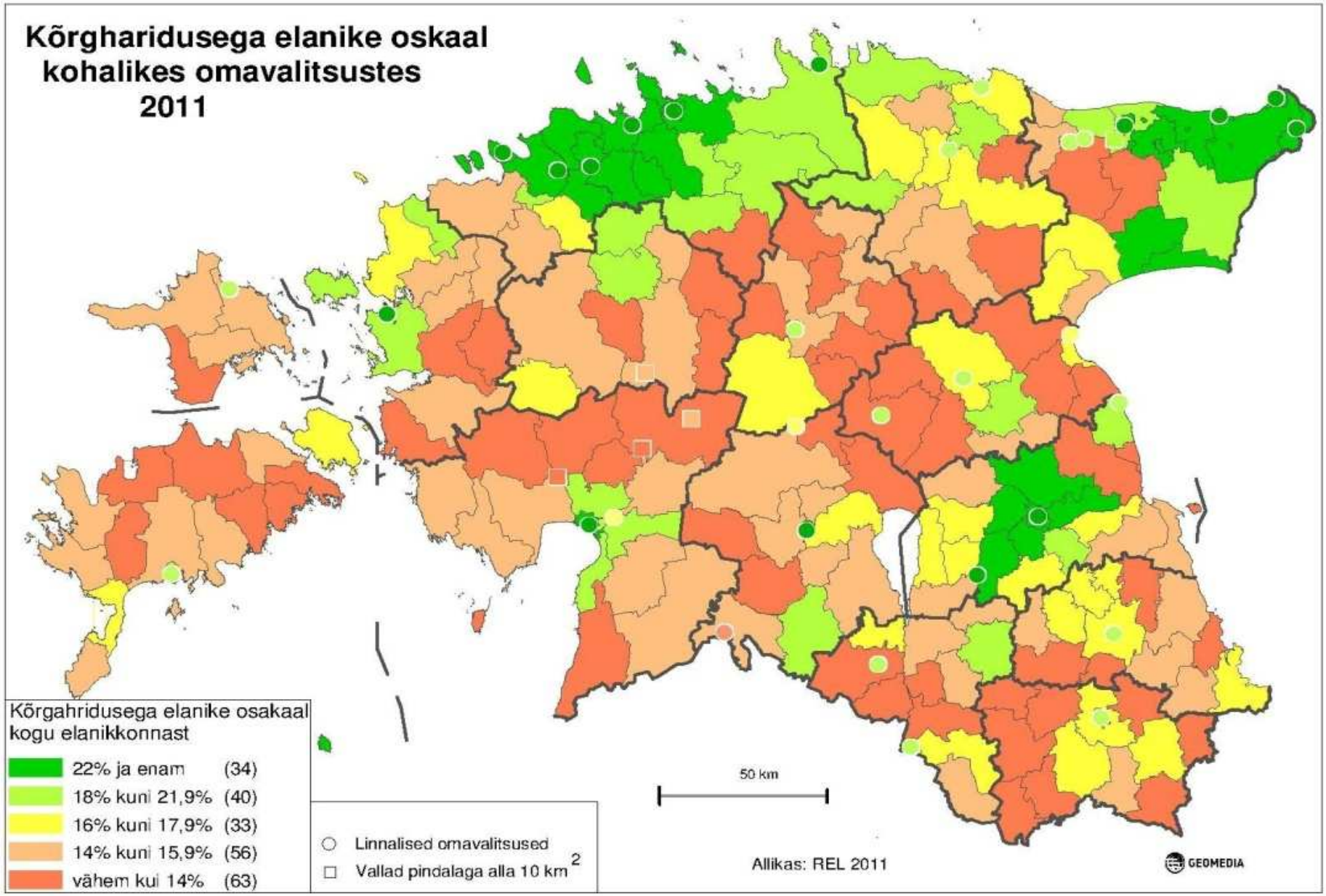
Kõrgharidusega elanike oskaal
kohalikes omavalitsustes
2011
Kõrgahridusega elanike osakaal
kogu elanikkonnast
22% ja enam (34)
18% kuni 21,9% (40)
16% kuni 17,9% (33)
14% kuni 15,9% (56)
vähem kui 14% (63)
Linnalised omavalitsused
Vallad pindalaga alla 10 km 2
50 km
Allikas: REL 2011
GEOMEDIA

GEOMEDIA

Vähemalt 5000 elanikuga toimepiirkondi on Eestis 27:Tallinn, Tartu, Kärdla, Kuressaare, Haapsalu, Pärnu, Viljandi, Valga, Võru, Põlva, Jõgeva, Paide, Rapla, Rakvere, Jõhvi – Kohtla-Järve kaksikkeskus, Keila, Märjamaa, Türi, Tapa, Kiviõli, Sillamäe, Narva, Põltsamaa, Elva, Tõrva, Otepää, Räpina

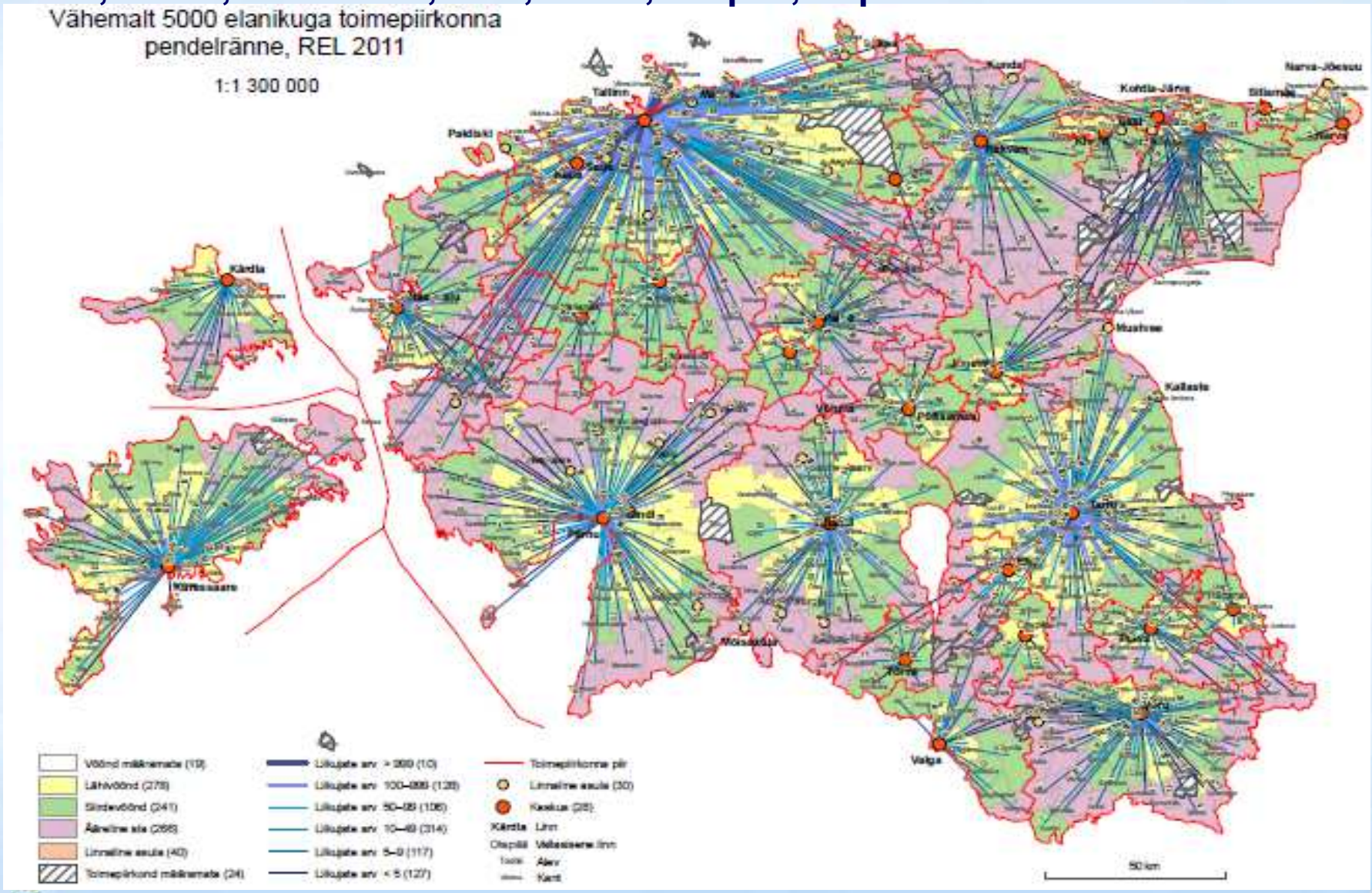

Allikas: Toimepiirkondade määramine, 2014

GEOMEDIA

Keskustest 30 minuti autosõidu ala

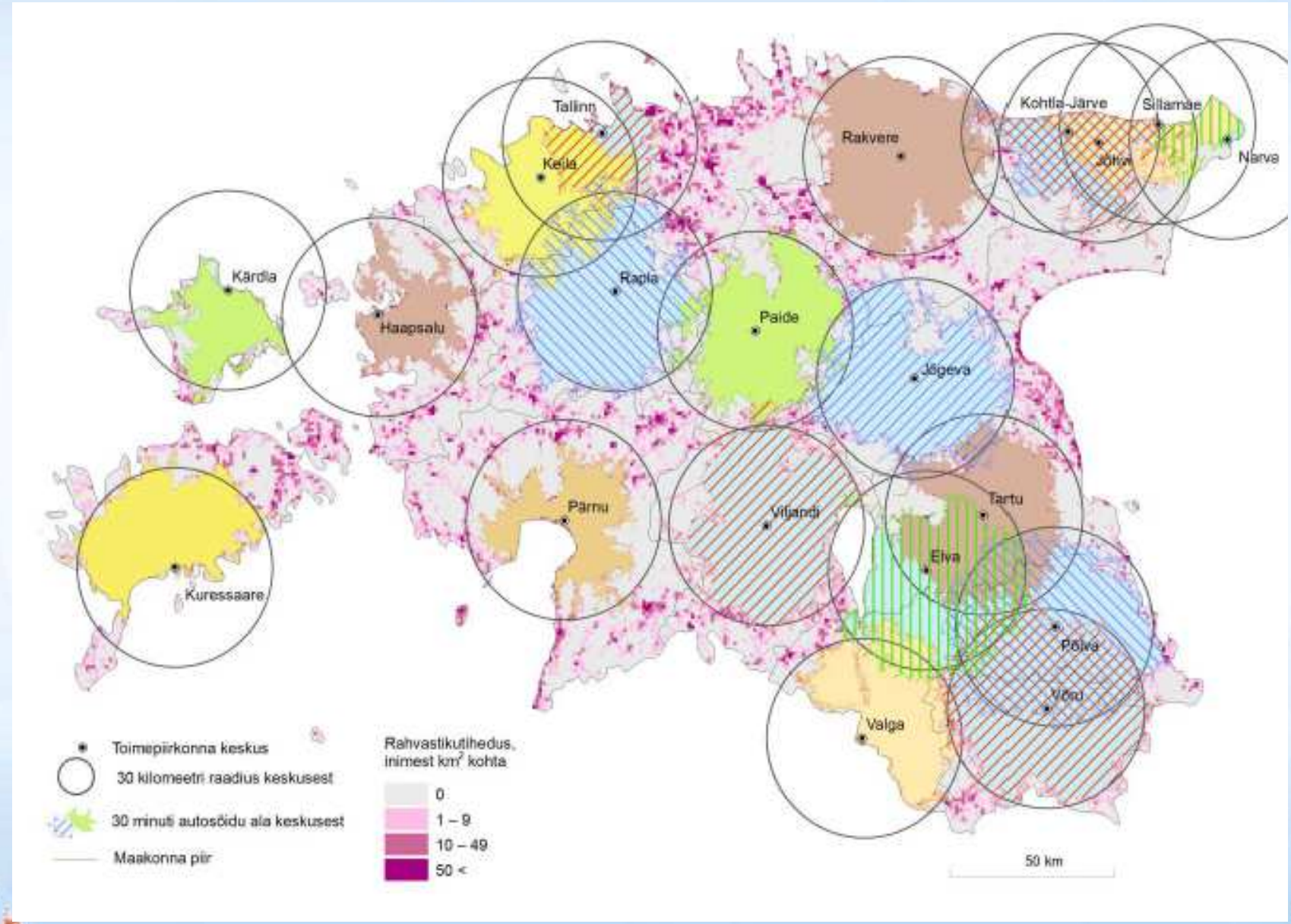

GEOMEDIA

Kogukondlik lähenemine

Kandina mõistetakse Eestis kogukondlikule sidususele tuginevaid sotsiaal-majanduslikke territoriaalseid algkooslusi, mida iseloomustab ühine meie kohaidentiteet ja mis haarab suhteliselt väikesepindalalise maa-ala. Kandid koosnevad enamasti mitmest asulast, moodustudes kas keskuse ja selle ümber koondunud asulatest või asulate rühmast ilma olulise keskuseta. Iga kanti asustab oma kogukond, mille piires on välja kujunenud tavaõiguslikud seosed ja seda hoiavad koos ajalugu, sugulussidemed, sarnased huvid, väärtushinnangud ja elulaad.

KOGUKONNA KOOL – KOGUKONNA HOOL

GEOMEDIA

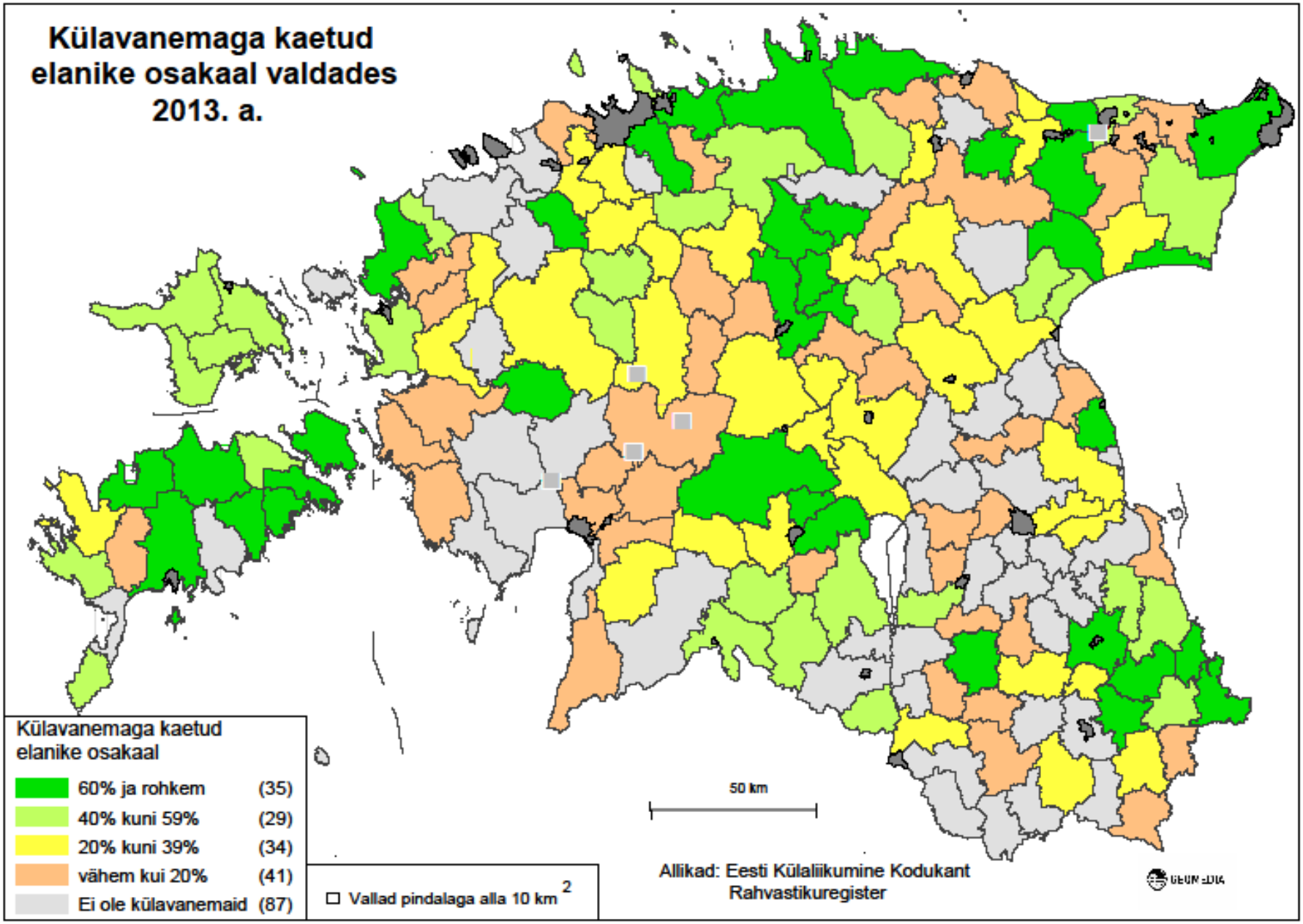
Külavanemaga kaetud elanike osakaal valdades 2013. a.
Külavanemaga kaetud elanike osakaal
60% ja rohkem (35)
40% kuni 59% (29)
20% kuni 39% (34)
vähem kui 20% (41)
Ei ole külavanemaid (87)
Vallad pindalaga alla 10 km 2
50 km
Allikad: Eesti Külaliikumine Kodukant
Rahvastikuregister

Regionaalne heaolu indeks

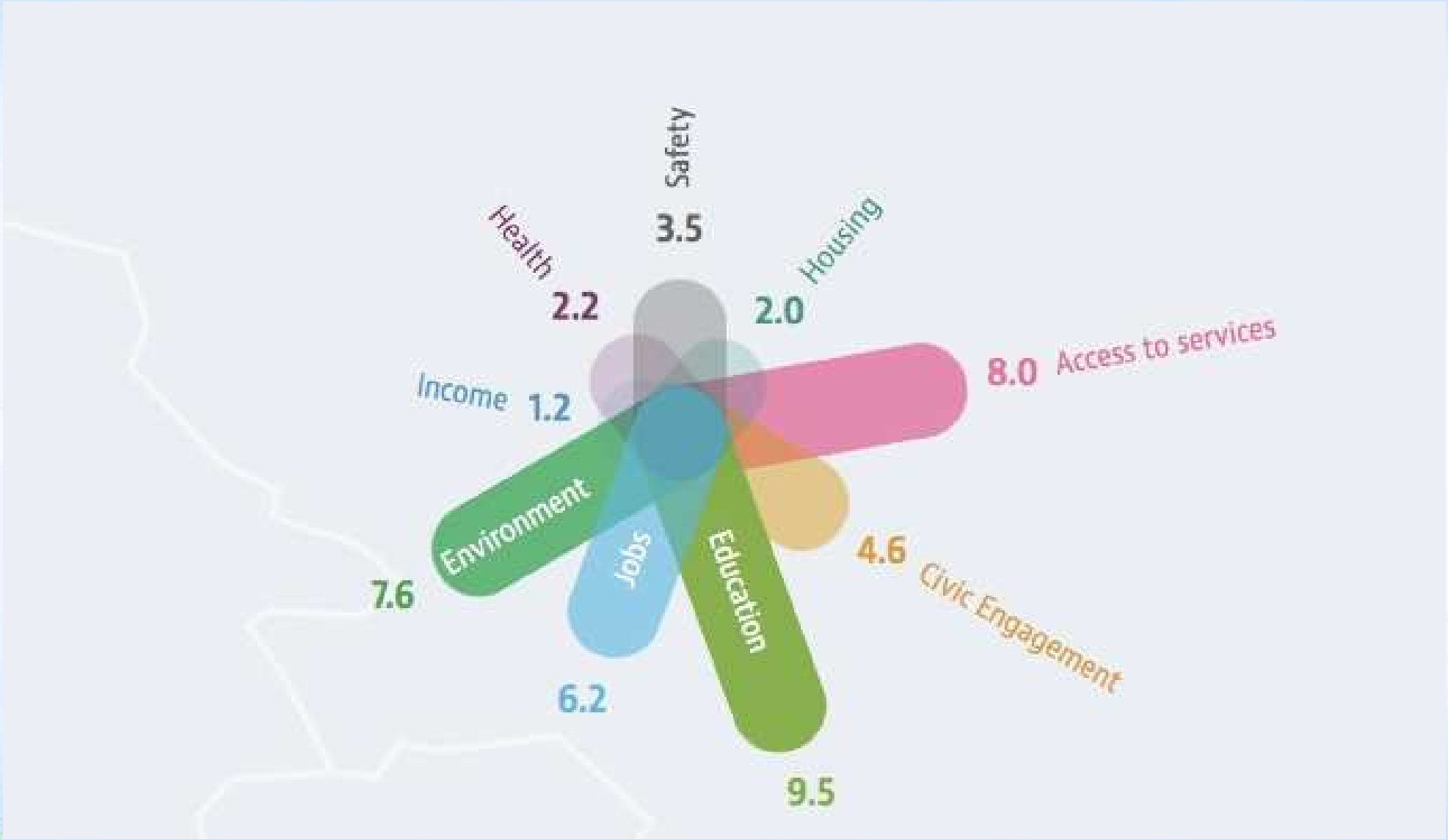

GEOMEDIA

LENNUKAID MÕTTEID JA NENDE JULGET ELLUVIIMIST!

www.geomedia.ee